

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาไปสู่ระบบการรับรอง

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม

กรณี กลุ่มชาวนาผู้ปลูกข้าวคุณธรรม ภายใต้เครือข่ายมูลนิธิธรรมะร่วมใจ จังหวัดยโสธร

เอกสาร

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม

และ คู่มือการประกันคุณภาพ

โดย

นิคม เพชรผา และคณะ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาไปสู่ระบบการรับรอง

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม

กรณี กลุ่มชาวนาผู้ปลูกข้าวคุณธรรม ภายใต้เครือข่ายมูลนิธิธรรมะร่วมใจ จังหวัดยโสธร

เอกสาร

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม

และ คู่มือการประกันคุณภาพ

โดย

นิคม เพชรผา และคณะ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม

เครือข่ายข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม

เลขที่ 80 หมู่ 8 ตำบลกระเจาย อำเภอบำลือ จังหวัดยโสธร

คำจำกัดความ

การพัฒนาคุณธรรม หมายถึงการสนับสนุน ส่งเสริม แนะนำ ให้สมาชิก ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีล 5
ลด ละ เลิกอบายมุข

ความเป็นธรรมในสังคม

หมายถึง สิทธิทางสังคมขั้นพื้นฐานที่ถูกจ้างและคนงานในฟาร์มเกษตรอินทรีย์และการประกอบการพึง
ได้รับจากผู้ผลิต / ผู้ประกอบการที่เป็นนายจ้างอย่างเป็นธรรม รวมถึงการที่ผู้ผลิต / ผู้ประกอบการควร
ได้รับความเป็นธรรมทางการค้า เช่น ราคาที่เป็นธรรม จากผู้ซื้อหรือผู้ขายด้วย

ผู้ผลิต

หมายถึง ผู้ทำการปลูกพืช ดูแลรักษา จนกระทั่งเก็บเกี่ยวและจำหน่าย

เกษตรอินทรีย์

หมายถึง ระบบการผลิตที่ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช และเป็นระบบการ
ผลิตที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในมาตรฐานการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม

ผลิตผล

หมายถึง ผลิตผลที่ได้จากการเพาะปลูกหรือการเก็บเกี่ยวจากธรรมชาติ และ / หรือผ่านการปฏิบัติหลังการ
เก็บเกี่ยวแล้ว

การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

ได้แก่ การผึ่งแห้ง การตากแดด การทำความสะอาด การตัดแต่ง การคัดเลือก การบรรจุ การจัดเก็บ
และการขนส่ง

การแปรรูป

ได้แก่ การต้ม การตากแห้ง การอบ การผสม การบด การอัด การสี การทำให้เป็นของเหลว การหมัก การแช่
อิม การเคี้ยว การกวน การทอด ฯลฯ

ผลิตภัณฑ์

หมายถึง ผลิตผลที่ผ่านกระบวนการแปรรูป

วัตถุดิบ

หมายถึง ส่วนประกอบหลักของผลิตภัณฑ์แปรรูป ที่ไม่ใช่สารปรุงแต่ง

ปัจจัยการผลิต

หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตเกษตรอินทรีย์ได้แก่ ปุ๋ย สารปรับปรุงดิน สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช รวมถึงสารปรุงแต่ง และสารช่วยแปรรูปที่ใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์

แปลง

หมายถึง พื้นที่ที่ทำการเพาะปลูกที่มีอาณาเขตติดต่อเป็นผืนเดียวกัน

ฟาร์ม

หมายถึง พื้นที่ที่ทำการเกษตรกรรมทั้งหมด (ทั้งเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์) ซึ่งรับผิดชอบการผลิต โดยบุคคลคนเดียวกันทั้งที่เช่าจากผู้อื่นเพื่อทำการผลิตหรือมีสิทธิ์ทำการผลิตโดยมิได้เป็นเจ้าของ

พืชล้มลุก

หมายถึง พืชที่มีวงจรชีวิตสั้น เก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นภายในฤดูกาลเพาะปลูกเดียว

พืชยืนต้น

หมายถึง พืชที่มีอายุยาวกว่า 1 ปี และสามารถเก็บเกี่ยวผลิตผลได้ต่อเนื่องมากกว่าฤดูกาลผลิตเดียว

พันธุวิศวกรรม

หมายถึง กระบวนการตัดต่อและปรับเปลี่ยนสารพันธุกรรม (ยีน) ด้วยวิธีการทางชีวะโมเลกุล โดยทำให้สารพันธุกรรมของพืช สัตว์ จุลชีพ เชลล์ และหน่วยสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่ใช่วิธีการที่ได้จากการผสมพันธุ์ การคัดเลือกพันธุ์ หรือการกลายพันธุ์ตามธรรมชาติ

เกษตรอินทรีย์ระยะการปรับเปลี่ยน

หมายถึง ช่วงเวลานับจากเริ่มต้นทำการเกษตรอินทรีย์ ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม จนกระทั่งได้รับการรับรองผลิตผลว่าเป็นเกษตรอินทรีย์

การผลิตฐานาน

หมายถึง การปลูก การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูปผลผลิต และผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันทั้งแบบอินทรีย์ และปรับเปลี่ยน หรืออินทรีย์และเคมี หรืออินทรีย์และธรรมชาติ หรืออินทรีย์ที่ขอรับรองและอินทรีย์ที่ไม่รับรอง

เกษตรทั่วไป

หมายถึง ระบบการผลิตใดๆ ที่ไม่ได้ผ่านการรับรองเป็นเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยน

เป้าหมายการทำเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม

1. เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้ผลิตและครอบครัว ส่งเสริมพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สร้างศักดิ์ศรีชาวนา)
2. พัฒนาระบบการผลิตไปสู่แนวทางการเกษตรผสมผสานที่มีความหลากหลายของพืชและสัตว์
3. พัฒนาระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองในเรื่องอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารภายในฟาร์ม
4. ฟื้นฟูและรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยการใช้ทรัพยากรในฟาร์มมาหมุนเวียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด
5. รักษาความสมดุลของระบบนิเวศในฟาร์ม และความยั่งยืนของระบบนิเวศโดยรวม
6. ป้องกันและหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม
7. สนับสนุนระบบการผลิตและกระบวนการจัดการทุกขั้นตอน ที่คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม
8. ขีดหลักการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปที่เป็นวิธีการธรรมชาติ ประหยัดพลังงาน และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม

มาตรฐาน

ข้อ 1. ผู้ผลิตที่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรมและครบถ้วนต้องยึดถือ ประพฤติ ปฏิบัติตามหลักศีล 5 และต้อง ลด ละ เลิก อบายมุขทุกชนิด ทุกรูปแบบ

ข้อ 2. คุณธรรม จริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ผลิตที่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม ต้องไม่เป็นคนที่เกียจคร้าน ไม่เล่นการพนันทุกชนิด ไม่เสพยาเสพติด ไม่สูบบุหรี่ ไม่เที่ยวดูการละเล่น ไม่เที่ยวกลางคืน หลีกเลี่ยงการคบมีดริชัว

การจัดการฟาร์มโดยรวม

มาตรฐาน

ข้อ 3. ห้ามมีสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรไว้ในครอบครอง ห้ามใช้สารเคมีในการเกษตรทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนสังเคราะห์ และห้ามฉีดพ่นสารเคมีในโรงเก็บผลผลิต

ข้อ 4. ผู้ผลิตต้องจัดทำระบบบัญชีการทำเกษตรอินทรีย์ และจะต้องระบุแหล่งที่มาของปัจจัยการผลิต ปริมาณการใช้รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการขายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ชัดเจน เพื่อให้ทางโครงการฯ สามารถตรวจสอบได้

ข้อ 5. พื้นที่การผลิตที่ได้รับการรับรองเป็นเกษตรอินทรีย์แล้ว จะต้องไม่ปรับเปลี่ยนเป็นการเกษตรเคมี (แบบกลับไปกลับมา) โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ข้อ 6. พื้นที่การผลิตที่ใช้ทำเกษตรอินทรีย์ ต้องไม่เป็นพื้นที่ที่มาจากการเปิดป่าขั้นต้น

ข้อ 7. ต้องแจ้งพื้นที่ครอบครองทั้งหมดทุกแปลงในประวัติฟาร์มต่อผู้รับรอง ทั้งที่มีเอกสารสิทธิ์ และไม่มีเอกสารสิทธิ์ หรือแม้แต่พื้นที่เช่า พร้อมทั้งจะต้องขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรมด้วยทุกแปลง

ข้อ 8. ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการผลิตไปจากที่ระบุในเอกสารใบสมัครหรือแผนการผลิต (ใบขอต่ออายุการรับรอง) เช่น ลดหรือขยายพื้นที่การผลิต การเปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูก ฯลฯ ผู้ผลิตจะต้องแจ้งให้ผู้รับรอง ทราบทันที

ระบบนิเวศภายในฟาร์ม

มาตรฐาน

ข้อ 9. ผู้ผลิตต้องรักษาความหลากหลายทางชีวภาพภายในฟาร์ม โดยพยายามรักษาและฟื้นฟูบริเวณที่เป็นแหล่งอาศัยของพืชและสัตว์หลากหลายชนิดเอาไว้อย่างน้อย 7 % ของพื้นที่การผลิต ได้แก่ ป่าใช้สอยในไร่นา ป่าบุ่ง

ป่า ทาม พุ่มไม้ หรือต้นไม้ใหญ่ในนา แนวพุ่มไม้บริเวณเขตแดนพื้นที่ สวนไม้ผล ร่องน้ำ บ่อปลา พื้นที่ว่างเปล่า ที่ปล่อยให้พืชขึ้นตามธรรมชาติ

ข้อ 10. ห้ามใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุ (จีเอ็มโอ) หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุใน กระบวนการผลิตและแปรรูปเกษตรอินทรีย์

- ก. บังคับการผลิต สารปรุงแต่ง สารช่วยแปรรูป และส่วนผสมในผลิตภัณฑ์อินทรีย์ทุกชนิด ต้อง ไม่ผลิตจากพืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่มาจากกระบวนการพันธุวิศวกรรม ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม
- ข. ในกรณีที่มีการตรวจสอบพบว่าผลิตผลอินทรีย์ได้รับการปนเปื้อนจากสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุ (จีเอ็มโอ) โดยผู้ผลิตไม่ได้ตั้งใจและไม่สามารถควบคุมได้ โครงการฯ อาจพิจารณาไม่รับรอง ผลิตผล ดังกล่าวรวมทั้งฟาร์มที่ทำการผลิต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการปนเปื้อนและ ความสามารถในการ ป้องกันการปนเปื้อนของฟาร์ม

การผลิตพืชเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม

มาตรฐาน

ข้อ 11. พื้นที่ที่ทำการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรมของสมาชิกทุกแปลง จะต้องมีการปรับตัวสู่ระบบ การทำเกษตรอินทรีย์ ในระยะปรับเปลี่ยน โดยช่วงเวลาดังกล่าว ผู้ผลิตต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตพืชเกษตร อินทรีย์เชิงคุณธรรม และได้รับการตรวจและรับรองจากเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจฟาร์มเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม โดย ผลผลิตที่ได้จากพืชที่ปลูกในระยะปรับเปลี่ยนนี้จะยังไม่สามารถรับรองได้ว่าเป็นผลิตผลเกษตรอินทรีย์

ให้ถือเอาวันที่สมัครขอรับรองมาตรฐานฯ นับเป็นวันที่ 1 ของการเริ่มต้นของระยะการเปลี่ยนเป็นเกษตร อินทรีย์ หรือเป็นวันเริ่มต้นของระยะปรับเปลี่ยนและเกษตรกรต้องเริ่มปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิง คุณธรรม นับตั้งแต่วันดังกล่าว

ข้อ 12. ในกรณีที่เป็นการผลิตพืชล้มลุก (ข้าว ผักและพืชไร่) ช่วงระยะการปรับเปลี่ยนจะใช้เวลา 12 เดือน โดยผลิตผลของพืชที่ปลูกในวันที่พ้นระยะการปรับเปลี่ยนแล้ว จึงจะสามารถรับรองได้ว่าเป็น ผลิตผลที่เกษตร อินทรีย์เชิงคุณธรรม และสามารถใส่ตราของสัญลักษณ์ ข้าวคุณธรรม ได้

ข้อ 13. ในกรณีที่เป็นการผลิตไม้ยืนต้น ช่วงระยะการปรับเปลี่ยนจะใช้เวลา 18 เดือน โดยผลิตผลที่เก็บเกี่ยว ในวันที่พ้นระยะการปรับเปลี่ยนแล้ว จึงจะสามารถรับรองได้ว่าเป็น ผลิตผลที่เกษตรอินทรีย์และสามารถใช้ตรา ของสัญลักษณ์ ข้าวคุณธรรม ได้

ข้อ 14. ผู้ให้การรับรอง อาจจะกำหนดระยะปรับเปลี่ยนให้เพิ่มขึ้นได้ โดยพิจารณาจากประวัติการใช้สารเคมีในฟาร์ม ปัญหาการปนเปื้อนมลพิษในพื้นที่นั้น และมาตรการในการจัดการสารเคมีทางการเกษตรหรือมลพิษปนเปื้อนในฟาร์ม

ข้อ 15. ผู้ผลิตที่ได้รับการรับรองเป็นอินทรีย์แล้ว สามารถโอนกรรมสิทธิ์การทำประ โยชน์ให้ สามี ภรรยา บิดา มารดา บุตร หรือคนในครอบครัวที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สามารถจดบันทึกข้อมูล บังคับการผลิต และให้ความร่วมมือต่อผู้ให้การรับรองอย่างสม่ำเสมอ

ผู้ให้การรับรอง ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาเป็นกรณีไป ที่จะรับรองสถานะเป็นอินทรีย์ โดยอาจยกเว้นระยะการปรับเปลี่ยน ได้

ข้อ 16. ผู้ผลิตรายใดที่ได้รับการรับรองเป็นอินทรีย์ แล้วลาออกหรือไม่ยื่นใบขอต้ออายุการรับรอง ถือว่าสิ้นสุดสถานะการรับรอง

ข้อ 17. ผู้ผลิตที่มีความประสงค์จะเช่าแปลงต่อจาก เจ้าของแปลงที่ลาออกหรือไม่ต่ออายุการรับรอง (ข้อ 16) ให้เริ่มระยะการปรับเปลี่ยนใหม่ในแปลงดังกล่าวยกเว้นผู้ที่เช่าแปลงต่อนั้นเป็นผู้ผลิตที่ได้รับการรับรองเป็นเกษตรอินทรีย์อยู่แล้วในขณะนั้น

ชนิดและพันธุ์ที่ใช้ในการผลิต

มาตรฐาน

ข้อ 18. เมล็ดพันธุ์จะต้องใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์เท่านั้น ยกเว้นผู้ที่สมัครปีแรกให้ใช้เมล็ดพันธุ์ของตนเองได้

ข้อ 19. ในกรณีที่ไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์จากระบบเกษตรอินทรีย์ได้ อนุญาตให้ใช้จากแหล่งทั่วไปได้ (เฉพาะกรณีจำเป็นที่เพิ่งเริ่มมีการทำเกษตรอินทรีย์เชิงในพื้นที่นั้นหรือมีเหตุสุดวิสัยอาจอนุโลมให้ใช้เมล็ดพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ตกสู่สารเคมี เช่น ซื้อจากท้องตลาด) แต่เกษตรกรจะต้องล้างเมล็ดพันธุ์ด้วยน้ำเปล่า และนำน้ำล้างสารตกเมล็ดพันธุ์ไปเทในหลุมหรือพื้นดินบริเวณที่ห่างจากพื้นที่เพาะปลูก และเกษตรกรจะต้องพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ขึ้นเองในไร่นา หรือแลกเปลี่ยนกันระหว่างสมาชิกที่ทำเกษตรอินทรีย์

ข้อ 20. ในกรณีไม่ขึ้นต้น ถ้ากิ่งพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่นำมาปลูกในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ไม่ได้มาจาก ระบบเกษตรอินทรีย์ ผลผลิตที่ได้จากการปลูกในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ในช่วง 18 เดือนแรก จะยังไม่สามารถจำหน่ายภายใต้ตราข้าวคุณธรรม ได้

ข้อ 21. ห้ามใช้พันธุ์พืชจีเอ็มโอ

ความหลากหลายทางชีวภาพภายในฟาร์ม

มาตรฐาน

ข้อ 22. ในการปลูกพืชล้มลุก ผู้ผลิตต้องสร้างความหลากหลายของพืชในฟาร์ม โดยอย่างน้อยต้องปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อช่วยลดการระบาดของโรค แมลง รวมทั้งการปลูกพืชบำรุงดิน เพื่อเป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุและความอุดมสมบูรณ์ของดิน ยกเว้น กรณีที่ผู้ผลิตได้สร้างความหลากหลายของพืชภายในฟาร์มได้ด้วยวิธีอื่น

ข้อ 23. ในส่วนไม้ยืนต้น ผู้ผลิตต้องสร้างความหลากหลายของพืชภายในฟาร์ม โดยอย่างน้อยต้องปลูกพืชคลุมดิน และ/ หรือปลูกพืชอื่นๆ หลากหลายชนิด

การผลิตพืชคู่ขนาน

มาตรฐาน

ข้อ 24. พืชที่ปลูกในแปลงที่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน จะต้องไม่เป็นชนิดเดียวกันกับที่ปลูกในแปลงเกษตรอินทรีย์ กรณีมีเหตุจำเป็น จะต้องปลูกพืชชนิดเดียวกัน จะต้องลดสถานะการรับรองเป็นสถานะปรับเปลี่ยนทุกแปลง

ข้อ 25. การให้ผู้อื่นเช่าพื้นที่ทำการเกษตร จะต้องเก็บค่าเช่าเป็นเงินเท่านั้นและจะต้องให้ข้อมูลแก่ผู้ให้การรับรองด้วยว่า ผู้เช่าพื้นที่นั้นได้ผลผลิตเท่าไร ขายที่ไหน

การจัดการดิน น้ำ และปุ๋ย

ข้อ 26. การปรับปรุงบำรุงดิน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

- ก. ผู้ผลิตต้องพยายามนำอินทรีย์วัตถุทั้งจากพืชและสัตว์ในฟาร์มมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปรับปรุงบำรุงดิน และลดการใช้อินทรีย์วัตถุที่นำมาจากนอกฟาร์ม โครงการฯ จะพิจารณาอนุญาตให้ผู้ผลิตนำอินทรีย์ วัตถุที่นำมาจากนอกฟาร์มมาใช้เป็นกรณีไป โดยปริมาณที่อนุญาตให้ใช้จะพิจารณาจากสภาพในท้องถิ่นและ ความต้องการพืชที่ปลูก
- ข. การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ต้องมีแผนการใช้อย่างผสมผสาน และใช้เท่าที่จำเป็นในปริมาณที่เหมาะสมโดยคำนึงถึง ความเหมาะสมของธาตุอาหารในดิน และความต้องการธาตุอาหารของพืชที่ปลูก
- ค. อนุญาตให้ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน ตามภาคผนวก 1

- ง. ห้ามนำมูลสัตว์ที่ยังไม่ผ่านการหมักเบื้องต้นมาใช้กับพืชโดยตรง ยกเว้นมีการอบผ่านความร้อนจนแห้งดีแล้ว หรือใช้ในการเตรียมดิน โดยคลุกดินทิ้งไว้ไม่น้อยกว่า 1 เดือน ก่อนการปลูกพืช
- จ. ห้ามใช้อินทรีย์วัตถุที่มีส่วนผสมจากอุจจาระของมนุษย์มาใช้เป็นปุ๋ย
- ฉ. ในกรณีที่ใช้มูลสัตว์ปึกจากฟาร์ม ต้องมาจากฟาร์มที่เลี้ยงแบบปล่อยรวมฝูง และต้องแจ้งแหล่งผลิตให้ ผู้ให้การรับรอง ทราบ
- ช. อนุญาตให้ใช้ปุ๋ยหมักทั้งที่ผลิตเองในฟาร์มและที่นำมาจากภายนอกฟาร์มได้ (กลุ่มเครือข่ายในชุมชน) แต่ส่วนประกอบที่ใช้ในการทำปุ๋ยหมักต้องมาจากอินทรีย์วัตถุ และผู้ผลิตต้องแจ้งส่วนประกอบของอินทรีย์วัตถุที่ใช้ในการทำปุ๋ยหมักและแหล่งที่มาให้โครงการฯ ทราบ
- ซ. ในการทำปุ๋ยหมัก อาจใช้แร่ธาตุเสริมในการทำปุ๋ยหมักเพื่อเพิ่มธาตุอาหารได้ เช่นการใช้หินฟอสเฟต บดละเอียดเพื่อเพิ่มธาตุฟอสฟอรัส หรือการใช้หินปูนกราวไฟต์เพื่อเพิ่มธาตุโพแทสเซียม
- ฌ. ห้ามใช้ปุ๋ยหมักจากขยะเมือง เพราะมีปัญหาการปนเปื้อนจากโลหะหนัก
- ฎ. อนุญาตให้ใช้ปุ๋ยแร่ธาตุเป็นธาตุอาหารเสริมในดินได้ เฉพาะในกรณีที่จำเป็นเมื่อผู้ผลิตได้ทำการปรับปรุงบำรุงดินด้วยการหมุนเวียนธาตุอาหารภายในฟาร์ม การปลูกพืชตระกูลถั่ว และการใช้อินทรีย์วัตถุแล้ว แต่ยังไม่เพียงพอและปุ๋ยแร่ธาตุที่นำมาใช้ต้องอยู่ในรูปแบบธรรมชาติเฉพาะที่ผ่านการบดเท่านั้น ห้ามนำไปผ่านกระบวนการทางเคมีเพื่อช่วยละลายน้ำได้ดีขึ้น
- ฏ. อนุญาตให้ใช้เชื้อจุลินทรีย์เพื่อปรับปรุงดิน ทำปุ๋ยหมัก กำจัดน้ำเสียและกำจัดกลิ่นในคอกปศุสัตว์ แต่ห้ามใช้จุลินทรีย์ที่มาจากกระบวนการพันธุวิศวกรรม (จีเอ็มโอ)

ข้อ 27. ห้ามเผาตอฟางข้าวและเศษวัสดุในแปลงเกษตร เพราะเป็นการทำลายอินทรีย์วัตถุและจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ในดิน และต้องพัฒนาวิธีการกำจัดวัชพืชโดยวิธีการย่อยสลาย หรือการป้องกันการขยายพันธุ์ด้วยตนเอง

ข้อ 28. ในกรณีที่พื้นที่มีความเสี่ยงต่อการพังทลายของดิน ผู้ผลิตต้องมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน เช่น การปลูกพืชป้องกันการพังทลายของดิน การปลูกพืชขวางทางลาดเอียง

ข้อ 29. ผู้ผลิตต้องมีมาตรการป้องกันมิให้เกิดการใช้น้ำเกินควร

ข้อ 30. ในกรณีที่เหมาะสม ผู้ผลิตต้องมีมาตรการในการป้องกันปัญหาดินเค็ม

การป้องกันกำจัดศัตรูพืช / โรคพืช / วัชพืช

มาตรฐาน

ข้อ 31. ห้ามใช้สารเคมีสังเคราะห์และผลิตภัณฑ์ที่มาจากกระบวนการพันธุวิศวกรรม (จีเอ็มโอ) ในการป้องกันกำจัด ศัตรูพืช

ข้อ 32. อนุญาตให้ใช้วิธีการและผลิตภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช (สารสมุนไพร) รวมทั้งสารปรุงแต่งที่ใช้ในผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืช เฉพาะตามรายการที่ระบุอยู่ในภาคผนวก

ข้อ 33. ไม่อนุญาตให้ใช้ทางไหลหรือโลดื่น เนื่องจากเป็นพิษต่อสัตว์เลือดเย็น เช่น ปลา

ข้อ 34. ไม่อนุญาตให้ใช้น้ำหมักยาสูบ หรือสารนิโคตินบริสุทธิ์ เนื่องจากเป็นพิษสูงต่อสัตว์เลือดอุ่น

ข้อ 35. ห้ามใช้ผงซักฟอก หรือสารจับใบสังเคราะห์ทุกชนิด

ข้อ 36. อนุญาตให้ใช้วิธีการควบคุม ป้องกันกำจัดศัตรูพืช แต่ต้องระวังมิให้มีผลกระทบต่อสมดุลระหว่างศัตรูพืชกับแมลงและสิ่งมีชีวิตที่เป็นศัตรูธรรมชาติในฟาร์ม

ข้อ 37. ในการใช้ฟางข้าวคลุมดินเพื่อป้องกันกำจัดวัชพืชและรักษาความชื้นในดิน ควรใช้ฟางข้าวที่ได้จากนาข้าวอินทรีย์ แต่ถ้าหาไม่ได้ อนุญาตให้ใช้ฟางข้าวที่ได้จากการทำนาเกษตรเคมีได้

ข้อ 38. ห้ามใช้สารเคมีสังเคราะห์เร่งการเจริญเติบโตทุกส่วนของพืชในการขยายพันธุ์พืช

การป้องกันการปนเปื้อน

มาตรฐาน

ข้อ 39. ในกรณีที่แปลงเกษตรอินทรีย์อาจได้รับการปนเปื้อนจากแปลงข้างเคียงที่มีการใช้สารเคมี ผู้ผลิตต้องมีแนวกันชนป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากแปลงข้างเคียง โดยมีขนาดไม่น้อยกว่า 1 เมตร และพืชอินทรีย์และพืชเคมี ต้องอยู่ห่างกันไม่น้อยกว่า 1 เมตร

ก. ในกรณีที่มีการปนเปื้อนทางอากาศ ต้องมีการปลูกพืชเป็นแนวกันลม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่มาจากผิวนิโคตินทางอากาศ โดยพืชที่ปลูกเป็นแนวกันลมไม่สามารถจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ได้ ดังนั้นพืชที่ปลูกเป็นแนวกันลม จึงต้องเป็นพืชคนละพันธุ์กับพืชที่ต้องการจะขอรับรอง ซึ่งสามารถแยกความแตกต่างกันได้โดยง่าย

ข. ในกรณีที่มีการปนเปื้อนทางน้ำ จะต้องมีการทำคันดินล้อมรอบแปลงหรือทำร่องน้ำ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีที่มาจากน้ำ ทั้งนี้ในกรณีที่แปลงเกษตรอินทรีย์ที่มาจากน้ำอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนมาก ทางโครงการ ฯ อาจพิจารณาให้ขยายแนวกันชน

ข้อ 40. ในกรณีที่แปลงเกษตรอินทรีย์มีความเสี่ยงจากการปนเปื้อนสารเคมีหรือโลหะหนัก ทั้งที่เกิดจากมลพิษภายนอก หรือจากประวัติการใช้สารเคมีหรือปัจจัยการผลิตในฟาร์มในอดีต ผู้ผลิตต้องยอมให้โครงการ ฯ นำตัวอย่าง น้ำ ดิน หรือผลิตผลไปตรวจวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ เพื่อหาปริมาณสารเคมีตกค้าง โดยผู้ผลิตต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจเอง

ข้อ 41. ห้ามใช้เครื่องมือที่ฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชหรือสารเคมีที่ใช้ในระบบเกษตรเคมี ปะปนกับเครื่องมือฉีดพ่นที่ใช้ในระบบเกษตรอินทรีย์

ข้อ 42. ในกรณีที่มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร เช่น เครื่องเก็บเกี่ยว เครื่องนวด ฯลฯ ร่วมกันทั้งฟาร์มเกษตรเคมีและอินทรีย์ ผู้ผลิตต้องทำความสะอาดเครื่องจักรดังกล่าวก่อนที่จะนำไปใช้ในแปลงเกษตรอินทรีย์ โดยข้าวเปลือก 5 กระสอบแรกแยกไว้บริโภคถือเป็นข้าวทั่วไป

การบรรจุภัณฑ์

มาตรฐาน

ข้อ 43. บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ใส่ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มาจากฟาร์ม ต้องไม่เคยใช้บรรจุสารเคมี ปุ๋ยเคมี หรือสิ่งที่เป็นพิษมาก่อน

ข้อ 44. บรรจุภัณฑ์ที่นำมาใช้ ต้องไม่ผ่านการอบด้วยสารฆ่าเชื้อราหรือสารเคมีอื่นๆ

ข้อ 45. ผู้ผลิตที่มีได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อมูล พื้นที่ครอบครองพื้นที่ทำการเกษตร ชนิดพืช ปริมาณผลผลิต ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิต หรือไม่ทั่วทั้ง กรณีพบว่าข้อมูลไม่ตรงความจริง ถือว่าจงใจปกปิดข้อมูล มีผลต่อการพิจารณา อาจจะไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ภาคผนวก

ปัจจัยการผลิตที่อนุญาตให้ใช้ในการผลิตอินทรีย์

ส่วนที่ 1 ปัจจัยการผลิตที่ใช้เป็นปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน

รายการวัสดุ	รายละเอียด / ข้อกำหนด	สัญลักษณ์
กระดูกป่น	กระดูกสัตว์หรือกระดูกปลาบดละเอียด ให้ธาตุฟอสฟอรัสและธาตุไนโตรเจนแก่ดิน มีคุณสมบัติเป็นค้ำเล็กน้อย ควรใช้ในปริมาณที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสมดุลของธาตุอาหารในดิน	!
กากน้ำตาลหรือโมลาส	ใช้ในการหมักทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อเป็นอาหารของจุลินทรีย์	✓
กากเมล็ดพืช	กากที่เหลือจากการบีบน้ำมัน เช่น ถั่วลิสง ถั่วเหลือง เมล็ดสะเดา เมล็ดละหุ่ง ให้ธาตุไนโตรเจน ควรใช้สภาพที่ผ่านการหมักแล้ว ถ้าใช้ไม่ถูกต้องอาจทำให้พืชไหม้หรือเน่าตาย	!
แกลบ	ใช้เป็นวัสดุคลุมดิน ช่วยปรับปรุงดินเหนียวให้โปร่งขึ้น แต่ควรใช้ร่วมกับวัสดุอื่น เพราะมีธาตุอาหารน้อยมาก และเก็บความชื้นได้ไม่ดี ย่อยสลายช้า	!
ขี้เถ้าไม้, ขี้เถ้าแกลบ	ใช้เป็นวัสดุปรับปรุงความเป็นกรดของดิน เป็นแหล่งของธาตุฟอสฟอรัสและโพแทสเซียม ไม่ควรใช้กับต้นกล้าของพืช	!
ขี้เลื่อย	เมื่อผสมกับดินปลูกจะช่วยทำให้ดินโปร่งขึ้น เก็บความชื้นได้มากขึ้น แต่ย่อยสลายช้า ควรนำไปหมักก่อนนำไปใช้	!
จุลินทรีย์	อนุญาตให้ใช้จุลินทรีย์ทุกชนิดกับปุ๋ยหมัก พืช เมล็ดพืช และดิน ยกเว้นจุลินทรีย์ที่ได้มาจากระบวนการพันธุวิศวกรรม	✓
โคโคไมท์ (แร่ธาตุจากธรรมชาติ)	1. ใช้ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน 2. อาจใช้เพื่อเสริมธาตุแมกนีเซียมที่มีราคาถูกแก่พืช การใช้เกินความจำเป็นอาจเป็นอันตรายต่อพืช	✓ !
ปุ๋ยจากถูงเห็ด	ขี้เลื่อยและเศษวัสดุเหลือทิ้งจากถูงเห็ดนางฟ้า นางรม ฯลฯ	✓
ปุ๋ยชีวภาพ	วัสดุที่มีเชื้อจุลินทรีย์ช่วยดูดซับและช่วยย่อยธาตุอาหารให้แก่พืช	✓
ปุ๋ยน้ำชีวภาพ	ได้จากการหมักเศษพืช เพื่อให้เกิดจุลินทรีย์โดยธรรมชาติ ใช้เป็นปุ๋ยฉีดพ่นหรือเติมลงในดินเพื่อให้พืชแข็งแรง	✓
ปุ๋ยไนโตรเจน (จากธรรมชาติ)	เช่น กระดูกป่น เลือดสัตว์แห้ง สาหร่ายสีน้ำเงินแกมสีเขียว มูลไก่ กากถั่ว กากเมล็ดสะเดา ฯลฯ ควรใช้ในปริมาณที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสมดุลของธาตุอาหารในดิน	✓

รายการวัสดุ	รายละเอียด / ข้อกำหนด	สัญลักษณ์
ปุ๋ยพืชสด	เช่น โสน ปอเทือง พืชตระกูลถั่วต่างๆ ฯลฯ	✓
ปุ๋ยโพแทสเซียม จากธรรมชาติ	ขี้เถ้าไม้ หินบด ฯลฯ	!
ปุ๋ยฟอสเฟต จากธรรมชาติ	กระดูกป่น สหรัยทะเล มูลไก่ มูลค้างคาว ขี้เถ้าไม้ กากเมล็ดพืช	!
ปุ๋ยมูลค้างคาว	เป็นแหล่งปุ๋ยฟอสเฟตที่สำคัญ มีคุณสมบัติเป็นค้างเล็กน้อย	!
ปุ๋ยมูลสัตว์	- ห้ามใช้มูลสัตว์ที่ยังไม่ผ่านการหมักเบี่ยงคั้น ยกเว้นผ่านการอบด้วยความร้อนและควรอยู่ในสภาพที่แห้งดีแล้ว - ไม่ควรนำปุ๋ยตากแดดทิ้งไว้ เพราะจะสูญเสียธาตุไนโตรเจนโดยการระเหิด ควรเก็บไว้ในที่ร่ม และรองพื้นดินด้วยเศษไม้ใบหญ้าหรือฟางข้าว และถ้าโรยหินฟอสเฟตลดลงไปด้วย จะช่วยเพิ่มธาตุอาหารมากขึ้น - ใส่ปุ๋ยขณะที่ดินมีความชื้นพอเหมาะ	!
ปุ๋ยหมัก	การหมักปุ๋ยช่วยแก้ปัญหาวัชพืชที่ติดมากับมูลสัตว์ได้ อนุญาตให้ใช้เมื่อมีส่วนประกอบเป็นวัสดุตามที่ระบุอยู่ในภาคผนวกนี้	✓
ปุ๋ยหมักจากกองเห็ดฟาง	อนุโลมให้ใช้จากกองที่ใช้ฟางที่มาจากนาที่ใช้ปุ๋ยเคมี	✓
ปูนมาร์ล, หินปูนบด	ใช้เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดค้างของดินควรใช้ในรูปแบบที่บดละเอียดแล้ว ห้ามใช้ปูนเผาเป็นสารปรับปรุงดิน เนื่องจากออกฤทธิ์รุนแรง	✓
พืชหมุนเวียน	ควรปลูกพืชหมุนเวียนต่างตระกูลกัน เพราะระดับรากต่างกัน การหมุนเวียนของธาตุอาหารในดินจะสมบูรณ์ขึ้น การใช้ธาตุอาหารของพืชชนิดต่างๆ จากน้อยไปมาก ดังนี้ พืชตระกูลถั่ว พืชกินหัว พืชกินใบ พืชกินผล ธัญพืช	✓
ฟางข้าวและวัสดุคลุมดิน จากธรรมชาติ	เช่น หญ้าแห้ง ใบไม้แห้ง เพื่อลดการระเหยน้ำจากหน้าดิน ลดความรุนแรงของน้ำฝน ลดการชะล้างหน้าดิน ควบคุมวัชพืช ปรับอุณหภูมิของดินให้เหมาะสม	✓
ไรโซเบียม	เป็นเชื้อแบคทีเรียที่ใช้คลุมเมล็ดพืชตระกูลถั่วก่อนปลูก และพืชช่วยให้เมล็ดเกาะเชื้อได้ดีขึ้น สามารถใช้สารละลายน้ำตาลเข้มข้น 80 % หรือสารละลายนมผงแช่เมล็ดก่อนปลูกได้	✓
วัสดุปรับปรุงดิน	วัสดุจากธรรมชาติที่ใส่ลงไปดินแล้วจะช่วยปรับปรุงสภาพกายภาพ / เคมี / ชีวะของดิน ให้ดีขึ้น ได้แก่ เศษไม้ ขี้เลื่อย แกลบ ช้างข้าวโพด เปลือกถั่ว ฯลฯ	✓
เศษปลา	ใช้หมักทำเป็นปุ๋ย	!

รายการวัสดุ	รายละเอียด / ข้อกำหนด	สัญลักษณ์
เศษพืช ผักและวัสดุการเกษตร	ใช้ทำปุ๋ยหมัก	✓
หอยเชอร์รี่	ใช้หมักทำเป็นปุ๋ยน้ำชีวภาพ	✓
หินฟอสเฟต	ใช้เป็นแหล่งแร่ธาตุฟอสเฟตละลายน้ำได้ยากปลดปล่อยธาตุอาหารอย่างช้าๆ จึงควรบดละเอียดและคลุกเคล้าให้เข้ากับดินอย่างดี	!
หินกรวดไฟต์	ใช้เป็นแหล่งแร่ธาตุโพแทสเซียม (K)	!
ແພນແດງ	มีธาตุไนโตรเจนสูง ย่อยสลายได้เร็ว 80 % ของธาตุอาหารในແພນແດງจะปลดปล่อยออกมา หลังจากไถกลบได้ 2 เดือน (8 สัปดาห์)	✓

ส่วนที่ 2 ผลิตภัณฑ์และวิธีการที่อนุญาตให้ใช้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช/โรคพืช/วัชพืช และสารเร่งการเจริญเติบโต

รายการวัสดุ	รายละเอียด / ข้อกำหนด	สัญลักษณ์
ดาวเรือง	ควรปลูกไว้ในไร่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของแมลงที่เป็นประโยชน์ และช่วยป้องกันได้เดือนพฤษภาคมศัตรูพืชในดิน	✓
ตัวห้ำ ตัวเบียน	เป็นการควบคุมโดยชีววิธี ใช้ปล่อยเพื่อกำจัดแมลงศัตรูพืช	!
น้ำมะพร้าว	ใช้เป็นสารชีวภัณฑ์ธรรมชาติ	✓
น้ำส้มสายชู	ใช้ฉีดพ่นป้องกันกำจัดโรคและแมลงโดยเจือจางก่อนใช้	✓
พืชคลุมดิน	ควรปลูกพืชตระกูลถั่ว เพื่อช่วยกำจัดวัชพืช ป้องกันการชะล้างหน้าดินและรักษาความชื้นของดิน	✓
พืชหมุนเวียน	ช่วยลดการแพร่กระจายของศัตรูพืช	✓
พืชไล่แมลง	เช่น ตะไคร้หอม	✓
วัสดุคลุมดิน	ให้ใช้วัสดุคลุมดินจากธรรมชาติ เช่น หญ้าแห้ง ใบไม้แห้ง ฟาง ข้าว ปุ๋ยหมัก ควบคุมวัชพืช	✓
สะเดา	ใช้ป้องกันกำจัดแมลงและหนอนศัตรูพืช	✓
เอทิลแอลกอฮอล์, เหล้าขาว	ใช้ฉีดพ่นกำจัดแมลง	✓

ส่วนที่ 3 ผลิตภัณฑ์และวิธีการที่อนุญาตให้ใช้ในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูและสัตว์ในโรงเก็บ

รายการวัสดุ	รายละเอียด / ข้อกำหนด	สัญลักษณ์
ขี้เถ้าไม้	ใช้ไล่แมลงไม่ให้มารบกวน	✓
น้ำมันเครื่องใช้แล้ว	ใช้ร่วมกับกับดักไฟไล่แมลง ดักแมลงที่มารถไฟ	✓
น้ำมันพืช	ใช้คลุมเมล็ดเพื่อป้องกันแมลงทำลาย	✓

หมายเหตุ : ความหมายของสัญลักษณ์ ✓ ให้ใช้ได้ ! ให้ใช้อย่างระมัดระวัง

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 1
--	-----------------	----------------------------------	--------

คู่มือการประกันคุณภาพ

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม (เครือข่ายข้าวคุณธรรม มุลนิธิธรรมะร่วมใจ)

เลขที่ 80 หมู่ 8 ตำบลกระเจาย อำเภอบำดัว จังหวัดยโสธร

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 2
--	-----------------	----------------------------------	--------

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต และลักษณะหรือประเภทของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น	4
2.2 สำนักงานและที่ตั้งของกลุ่ม	4
2.3 ขอบข่าย	4
2.4 จำนวนพื้นที่	4
2.5 กระบวนการผลิตและปัจจัยการผลิตต่างๆ	4
2.6 ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม	5
บทที่ 3 ลักษณะทั่วไปของระบบควบคุมภายใน	
3.1 การแจกจ่ายคู่มือการจัดการระบบควบคุมภายในให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง	7
3.2 การตรวจสอบแก้ไขคู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน	7
3.3 การควบคุมบันทึก	7
บทที่ 4 การผลิต	
4.1 แผนการจัดการผลิต	8
4.2 วิธีการผลิตแต่ละขั้นตอน	8
4.3 กระบวนการซื้อ-ขาย	11
4.4 การประเมินความเสี่ยงและการป้องกัน	12
บทที่ 5 องค์กร	
5.1 แผนภูมิองค์กรและหน้าที่ความรับผิดชอบ	13
5.2 คุณสมบัติของบุคลากรตำแหน่งต่างๆ ภายในกลุ่ม	16
5.3 การฝึกอบรม	17
บทที่ 6 การบริหารจัดการฟาร์ม	
6.1 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร	19
6.2 ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกรแต่ละราย	20
6.3 ระเบียบและวิธีการปฏิบัติของเกษตรกรระยะปรับเปลี่ยน	20
6.4 การตรวจประเมินภายใน และกระบวนการรับรองภายใน	21
6.5 บทลงโทษ	23
6.6 การอุทธรณ์	24
6.7 การประมาณการผลผลิต	25
6.8 การรักษาผลผลิต	25
6.9 การจัดการผลผลิตที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน	25
ภาคผนวก	26

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 3
--	-----------------	----------------------------------	--------

บทที่ 1 บทนำ

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม ฉบับนี้ นักวิจัยโครงการวิจัย แนวทางการพัฒนาไปสู่ระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม และชาวนาผู้ปลูกข้าว คุณธรรม มูลนิธิธรรมะร่วมใจ ร่วมกันจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการระบบการประกันคุณภาพการผลิตข้าวคุณธรรม ซึ่งสมาชิกเครือข่ายข้าวคุณค่าชาวนา คุณธรรม(กลุ่มข้าวคุณธรรม) มีความมุ่งมั่นที่ดำเนินวิถีชีวิตในการผลิตข้าวอินทรีย์ควบคู่ไปกับการ ปฏิบัติธรรมไปด้วย กระบวนการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายนั้น ทำให้ให้สอดคล้อง ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล เช่น มาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือ มกท. , IFOAM , Bioswiss และ อื่นๆ

โดยสมาชิกมีมุ่งหวังที่จะพัฒนาระบบการผลิตให้เป็นการผลิตแบบยั่งยืน เพื่อให้ได้อาหารที่มี คุณภาพ มีความปลอดภัยทั้งต่อตัวเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค เน้นการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ การหมุนเวียนใช้ทรัพยากรและวัสดุธรรมชาตินในพื้นที่และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์

เครือข่ายจะใช้กลไกของระบบควบคุมภายในของกลุ่มในการพัฒนากระบวนการของกลุ่มให้ สามารถทำงานได้ดีและมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้มแข็งและการเติบโตอย่างยั่งยืนให้กับสมาชิกใน กลุ่ม

ระบบควบคุมภายในที่กลุ่มจัดทำขึ้นจะเป็นระบบประกันคุณภาพที่เป็นเอกสาร สามารถ ตรวจสอบได้โดยระบบควบคุมภายในของกลุ่มเองและหรือสามารถตรวจสอบได้โดยองค์กรจาก ภายนอกที่เป็นหน่วยรับรองด้านเกษตรอินทรีย์

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม ที่จัดทำขึ้นนี้สามารถปรับปรุง แก้ไขให้ทันสมัยอยู่เสมอโดยมติของที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสมาชิก และจะมีการสื่อสารไป ยังสมาชิกทุกคน ทั้งหมดนี้ถือว่าการเตรียมความพร้อมต่อการเป็นผู้ตรวจสอบและรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม โดยใช้แนวทางจากคู่มือแนะแนวการรับรองกลุ่มเกษตรกรราย ย่อยสำหรับองค์กรผู้ผลิตของ IFOAM แนวทางการดำเนินงานสำหรับผู้ให้บริการรับรองแบบกลุ่มของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แนวทางการจัดทำคู่ประกันคุณภาพการศึกษาของ กพร. และ สมศ. โดยนำข้อกำหนดเกณฑ์ขั้นสูงสุดของมาตรฐานมาปฏิบัติ

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 4
--	-----------------	----------------------------------	--------

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต และลักษณะหรือประเภทของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

เครือข่ายข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม มูลนิธิธรรมร่วมใจ เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร อำนาจเจริญ มุกดาหาร ร้อยเอ็ดและศรีสะเกษ มีลักษณะเป็นเครือข่ายญาติธรรมที่มีวัตรปฏิบัติในการใช้ชีวิตที่ใกล้เคียงกัน

2.2 สำนักงานและที่ตั้งของกลุ่ม

ที่ทำการกลุ่ม เลขที่ 80 หมู่ที่ 8 ตำบลกระจ่าย อำเภอป่าดิว จังหวัดยโสธร รหัสไปรษณีย์ 35150
โทรศัพท์ 045795505 Email : suantum@hotmail.com

2.3 ขอบข่าย

ดำเนินการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และแปรรูปข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล เช่น สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์หรือ มกท. , IFOAM , Bioswiss และอื่นๆ

2.4 จำนวนพื้นที่

กลุ่มมีสมาชิกจำนวนทั้งหมด 119 ราย มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 1,969.99 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด ขนาดพื้นที่ใหญ่สุดของเกษตรกร คือ 150 ไร่ ขนาดพื้นที่เล็กสุดของเกษตรกร คือ 100 ตารางวา (0.25 ไร่ หรือ 1 งาน)

2.5 กระบวนการผลิตและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ

2.5.1 กระบวนการผลิต

การปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรเป็นการผลิตแบบดั้งเดิม ปราศจากการใช้สารเคมีใดๆ เป็นการผลิตแบบอินทรีย์ทั้งหมด โดยขั้นตอนการปลูกและการเก็บเกี่ยวเกษตรกรจะใช้แรงงานจากสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก

2.5.2 ปัจจัยการผลิต

โครงการมีนโยบายการจัดหาปัจจัยการผลิตให้สมาชิก ได้แก่

- เมล็ดพันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์พืชสด พืชหมุนเวียน
- วัตถุดิบสำหรับใช้ทำปุ๋ยหมัก เช่น รำอ่อน กากน้ำตาล แกลบ มูลสัตว์
- ปุ๋ยอินทรีย์ป่นเม็ดบรรจุกระสอบ
- กระสอบ/ภาชนะบรรจุผลผลิต

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 5
--	-----------------	----------------------------------	--------

2.6 ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม

โครงการข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม ตั้งอยู่ในวัดป่าสวนธรรมร่วมใจ อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและเผยแพร่ธรรมะ ตามหลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มีกลุ่มญาติธรรมและบุคคลทั่วไปมาฝึกปฏิบัติธรรม และร่วมกันใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียงเป็นชุมชนพึ่งตนเองจนเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปอย่างแพร่หลาย ความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืนของมนุษย์เราดูได้จากการเป็นผู้สามารถพึ่งตนเองได้ ส่วน ความเข้มแข็งขององค์กรเราดูได้จากการที่สมาชิกขององค์กรนั้นๆ มีความหลากหลายและมาร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันโดยมุ่งให้ทุกคนที่เป็นสมาชิกในองค์กร มี

1. ความกินดีอยู่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ด้วยการผลิตพืชอาหารทุกชนิดแบบกสิกรรมธรรมชาติ (ไร้สารพิษ) มีการทำบุญอินทรีย์ - ชีวภาพ ไร่เอง ผลิตข้าวคุณภาพดีให้มีปริมาณเพียงพอต่อการบริโภค แล้วแบ่งปันให้ผู้เข้ารับการอบรมประมาณปีละกว่า 2,000 คน ได้อย่างไม่ขาดแคลน นั่นคือมีความมั่นคงทางอาหาร

2. การคิดค้นสูตรผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น น้ำยาล้างจาน สบู่เหลว น้ำยาซักผ้า ยาสระผม และทำขึ้นใช้เอง จนมีเหลือขายแจกจ่ายให้คนอื่น ๆ

3. มีการแปรรูปและถนอมอาหารชนิดต่างๆ อย่างมีคุณภาพมากมาย ได้ส่งขายตามร้านค้าชุมชนทุกวัน

4. มีการจัดการด้านการตลาด โดยการจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้น เพื่อ แจก แลก ขาย และเผยแพร่ให้คนทั่วไปได้มาร่วมกิจกรรม

5. มีการจัดสวัสดิการของสมาชิกแบบสาธารณะโภคีเก็บใช้ไปหาหมอ มีคนดูแลมีค่ารักษาพยาบาล สามารถเบิกใช้ปัจจัยสี่หรือสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตได้จากส่วนกลาง เช่น อาหาร ซึ่งเป็นอาหารมังสวิรัต ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การศึกษาเล่าเรียนของบุตรหลาน เป็นต้น ซึ่งในขณะนี้ได้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการวันละหนึ่งบาทขึ้นเป็นการออมเพื่อให้ ไม่ใช่ออมเพื่อกู้

เมื่อสามารถทำได้ในระดับหนึ่งแล้ว สมาชิกส่วนใหญ่เห็นสมควรก้าวขั้นต่อไป จึงมีโครงการข้าวคุณค่า ชาวนาคุณธรรม (ข้าวคุณธรรม) ขึ้นมาโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นการสนับสนุนให้ชาวนามีศักดิ์ศรีและสร้างคุณค่าของข้าวอินทรีย์เชื่อมโยงการตลาดครบวงจรต่อไป

ปัจจุบันชาวนาที่หันมาทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ (เลิกใช้ปุ๋ยเคมี สารพิษสารเคมี) ยังมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่แล้วยังติดอบายมุขชนิดต่างๆ ทำให้ชาวนามีปัญหาหนี้สิน ทำนาขาดทุน สิ่งแวดล้อมและความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติลดน้อยลง อีกทั้งประสบปัญหาสุขภาพเนื่องจาก

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 6
--	-----------------	----------------------------------	--------

ร่างกายได้รับพิษภัยจากสารพิษ สารเคมีที่นำมาใช้ในการเกษตรและการติดอบายมุข แม้ว่าจะมีคนที่ทำนาข้าวแบบปลอดสารพิษ ทำนาเกษตรอินทรีย์ กันอยู่บ้าง แต่ชาวนาเหล่านั้นก็ยังไม่ปลอดภัยจากพิษของ การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนัน ฯลฯ มีความโลภเห็นเงิน เป็นพระเจ้า จึงทำนาข้าวอินทรีย์แบบเอาราคามาจูงใจ ในอนาคตจะทำให้ชาวนาอยู่รอดยาก คือ อยู่ได้อย่างไม่ยั่งยืน สมควรที่จะส่งเสริมให้ชาวนาผู้ที่ทำการปลูกข้าวอินทรีย์ไร้สารพิษได้แล้วจะต้องปลอดสารพิษด้วย

โครงการข้าวคุณค่าชาวนาคูณธรรมนี้จึงมุ่งพัฒนาไปสู่การปลอดสารพิษทั้งข้าวและคน คือ การพัฒนาให้คนมีคุณธรรมไปพร้อมๆกับการทำนา ในการนี้โครงการได้จัดเตรียมสร้างฐานข้อมูลแบบฟอร์มการรับสมัครสมาชิก และในขณะนี้ก็มีผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิกข้าวคุณธรรมแล้วจำนวน 78 ราย โดยได้มีการประชุมร่วมกันระหว่างชาวนา มูลนิธิธรรมะร่วมใจ และ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แล้วหลายครั้ง ที่วัดป่าสวนธรรมร่วมใจ เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดมาตรฐานภายในโครงการ วิธีการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และคุณธรรม ตลอดจนการเชื่อมโยงการตลาดครบวงจร

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 7
--	-----------------	----------------------------------	--------

บทที่ 3 ลักษณะทั่วไปของระบบประกันคุณภาพ

3.1 การแจกจ่ายคู่มือการจัดการระบบประกันคุณภาพให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยผู้ประสานงานวิจัย เพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ได้แก่ คู่มือการจัดการระบบประกันคุณภาพ คู่มือมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ และแบบฟอร์มต่างๆ ต้องได้รับการอนุมัติเห็นชอบโดยมติเอกฉันท์ในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสมาชิกเครือข่ายข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม ก่อนจึงจะนำมาใช้ได้

โดยผู้ที่ได้รับคู่มือการจัดการระบบประกันคุณภาพ และคู่มือมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ ฉบับสมบูรณ์ คือ คณะกรรมการบริหารโครงการ เกษตรกรสมาชิก ผู้ประสานงานโครงการ ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ นักส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ คณะกรรมการรับรองภายใน ผู้อำนวยการศูนย์ข้าวคุณธรรมฯ กรรมการผู้ตรวจศีลอบายมุข ฝ่ายตลาดและสต็อกข้าว กรรมการสภาผู้บริโภคข้าวคุณธรรม ซึ่งเอกสารดังกล่าวสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่สมาชิกเครือข่ายข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม

3.2 การตรวจสอบแก้ไขคู่มือระบบประกันคุณภาพ

คู่มือระบบประกันคุณภาพ และคู่มือมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์นี้จะได้รับการปรับปรุงข้อมูลเมื่อจำเป็น เช่น เมื่อองค์กรรับรองเปลี่ยนแปลงมาตรฐาน หรือเมื่อหลักเกณฑ์การทำงานไม่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยทางกลุ่ม จะพิจารณาทบทวนและปรับปรุงคู่มือที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น

การเปลี่ยนแปลงในคู่มือระบบประกันคุณภาพ จะต้องได้รับการอนุมัติลงนามโดยประธานคณะกรรมการบริหารโครงการข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม และผู้ประสานงานโครงการเป็นผู้รับผิดชอบในการแจ้งการเปลี่ยนแปลง และแจกจ่ายเอกสารที่ปรับปรุงให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน โดยต้องมั่นใจว่า ผู้เกี่ยวข้องทุกคนทราบว่าเอกสารชุดใดเป็นฉบับปัจจุบันและรับทราบการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

3.3 การควบคุมบันทึก

โครงการจะต้องจัดเก็บบันทึกต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันคุณภาพ และการตรวจประเมินฟาร์ม เช่น ทะเบียนรายชื่อเกษตรกร ข้อมูลเกษตรกร รายงานการตรวจประเมินฟาร์ม บันทึกของผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ รายงานการตรวจศีล เป็นต้น ไว้ที่สำนักงานส่วนกลางของกลุ่ม

ส่วนบันทึกอื่นๆ ที่บันทึกโดยเกษตรกร เช่น บันทึกกิจกรรมภายในฟาร์มของเกษตรกร จะจัดเก็บไว้ที่เกษตรกร เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเสร็จให้จัดส่งให้นักส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

บันทึกต่างๆ ต้องถูกจัดเก็บเพื่อให้ตรวจสอบได้ และต้องจัดเก็บไว้อย่างน้อย 2 ปี และหากบันทึกนั้นเกี่ยวข้องกับข้อมูลเกษตรกรและการลงโทษ ให้จัดเก็บตลอดอายุของการเป็นสมาชิกของกลุ่ม

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 8
--	-----------------	----------------------------------	--------

บทที่ 4 การผลิต

4.1 แผนการจัดการผลิต

เกษตรกรสมาชิกมีการดำเนินการจัดทำแผนการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ตามแบบฟอร์มประวัติฟาร์ม

4.2 วิธีการผลิตแต่ละขั้นตอน

- การเลือกพันธุ์ข้าว พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรนำมาปลูก คือ ข้าวหอมมะลิ 105
- การเตรียมเมล็ดพันธุ์ โดยนำเมล็ดข้าวที่สมบูรณ์ ลงแช่ในน้ำสะอาด นานประมาณ 24 ชั่วโมง แล้วนำขึ้นมาใส่กระสอบป่านเก็บไว้ในที่ร่มมีอากาศถ่ายเทสะดวก รดน้ำทุกเช้าเย็นเป็นเวลา 48 ชั่วโมง เมล็ดข้าวจะงอกมียอดและรากเล็กน้อย พร้อมจะนำไปหว่านได้ อัตราเมล็ดพันธุ์ข้าวที่แนะนำให้เกษตรกรใช้ในนาหว่าน จำนวน 15 - 20 กิโลกรัมต่อไร่
- การปรับปรุงบำรุงดินและ การเตรียมดิน
 1. การปรับปรุงดิน : ควรปฏิบัติหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวในฤดูกาลที่ผ่านมาเรียบร้อยแล้ว เกษตรกรควรไถกลบฟางข้าวทันทีและหว่านเมล็ดถั่วชนิดโคชนิดหนึ่งลงในนาเพื่อเป็นการปรับปรุงดิน
 - การไถดะ : เป็นการไถกลบตอซังข้าวหรือถั่วที่ปลูกเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน แล้วทิ้งไว้เพื่อให้เมล็ดวัชพืชที่ร่วงลงในดินได้งอกเป็นต้นอ่อนแล้วไถแปรเพื่อกำจัดวัชพืชครั้งที่ 1
 - การไถแปร: เป็นการไถเพื่อย่อยดินให้มีขนาดเล็กลง และทำลายต้นอ่อนของวัชพืชที่งอกขึ้นมา จะสามารถลดการระบาดของวัชพืชในแปลงข้าว ได้ พร้อมใส่ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ จำนวน 1 กิโลกรัม / ตารางเมตรหรือ 1 ตัน/ไร่ แล้วคราดปรับพื้นที่นาให้ราบสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถควบคุมการให้น้ำได้
 2. การปลูก เนื่องจากพื้นที่การเกษตรเป็นดินทรายและไม่สามารถควบคุมปริมาณน้ำได้ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงนิยมหว่านข้าวแห้ง ซึ่งสามารถทำได้ 2 วิธี คือ การหว่านข้าวแห้งและการหว่านข้าวงอก แบ่งตามช่วงระยะเวลาของการหว่านได้ 3 วิธี คือ
 - การหว่านหลังซีไถ : ใช้ในกรณีที่ฝนมาล่าช้าและตกชุก มีเวลาเตรียมดินน้อย จึงมีการไถดะเพียงครั้งเดียวและไถแปรอีกครั้งหนึ่ง แล้วหว่านเมล็ดข้าวลงหลังซีไถ
 - การหว่านแล้วคราดกลบ: เป็นวิธีที่นิยมมากที่สุดจะทำหลังจากที่ไถแปรแล้วคราดกลบ ต้นข้าวที่งอกอย่างสม่ำเสมอ
 - การหว่านแล้วไถกลบ: มักทำเมื่อถึงระยะเวลาที่ต้องหว่านตั้งแต่ฝนยัง

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 9
--	-----------------	----------------------------------	--------

ไม่ตกดินมีความชื้นพอควรโดยการหว่านเมล็ดข้าวหลังซีไถแล้วไถแปรอีกครั้ง เมล็ดข้าวที่หว่านจะอยู่ลึกและจะงอกโดยอาศัยความชื้นในดิน

3. **การกำจัดวัชพืช** เกษตรกรสามารถเลือกป้องกันกำจัดวัชพืชได้หลายวิธีตามความเหมาะสมเพราะบางวิธีสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ เช่น การเตรียมดินที่ดี การถอนด้วยมือ การควบคุมปริมาณน้ำในแปลง

4. **การใส่ปุ๋ย** ก่อนการใส่ปุ๋ยเกษตรกรควรเรียนรู้ชนิดของดินในแปลงนา การเลือกชนิดปุ๋ย อัตราปุ๋ยที่เหมาะสมกับพันธุ์ข้าวและดิน เพื่อการใส่ปุ๋ยในปริมาณที่เหมาะสมตรงตามระยะการเจริญเติบโตของต้นข้าว และรู้ขนาดของแปลงปลูกข้าวที่แน่นอนเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต รักษาระดับน้ำในนาข้าวประมาณ 5-10 เซนติเมตร ปิดกั้นคันนาไม่ให้มีการไหลออกของน้ำในช่วงใส่ปุ๋ยและควรกำจัดวัชพืชก่อนการใส่ปุ๋ยทุกครั้งการใส่ปุ๋ยให้ใส่ 2 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่1 ใส่รองพื้นพร้อมการหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือขณะปักดำ ปริมาณปุ๋ย 25-50 กิโลกรัม/ไร่

ครั้งที่2 ใส่ระยะก่อนข้าวออกดอกหรือเกิดช่อดอกประมาณ 30 วัน อัตรา 25 - 50 กิโลกรัม / ไร่

5. **การจัดการน้ำ** เป็นการจัดการระดับน้ำหรือความชื้นในดินในแปลงปลูกข้าวให้เหมาะสม ระดับน้ำที่เหมาะสมในระยะต่างๆ ของการเจริญเติบโตของข้าวหอมมะลิ 105 มีดังนี้

- **ระยะต้นกล้า** : หลังจากการหว่านข้าวแห้งไปแล้ว ต้นข้าวเจริญเติบโตสูงประมาณ 7 - 10 เซนติเมตร ให้ระบายน้ำเข้านาในระดับน้ำประมาณ 3 - 5 เซนติเมตรหรือบริเวณโคนต้นกล้า

- **ระยะข้าวแตกกอ** : ระดับที่เหมาะสมประมาณ 5-10 เซนติเมตร ข้าวสามารถเจริญเติบโตได้ดี

- **ระยะข้าวสร้างรวงอ่อนถึงข้าวออกดอก** : ระดับน้ำประมาณ 10 - 20 เซนติเมตร

- **ระยะหลังข้าวออกดอก** : คงรักษาระดับน้ำประมาณ 10 -20 เซนติเมตร ไปจนหลังข้าวออกดอกแล้ว 15 - 20 วัน จึงปล่อยน้ำในแปลงนาให้แห้งก่อนเก็บเกี่ยวข้าว แต่ให้ดินพอมมีความชื้นเพื่อให้ข้าวสุกแก่พร้อมกันและรถเกี่ยวสามารถลงเก็บเกี่ยวได้

6. **การป้องกันและกำจัดโรค แมลง และสัตว์ศัตรูข้าว** แมลงและศัตรูข้าวที่พบ เช่น เพลี้ยไฟ เพลี้ยจักจั่นสีเขียว หนอนกระทู้กล้า หนอนกอข้าว โรคใบสีส้ม โรคไหม้ หอยเชอรี่ ปูนา และหนูนา เป็นต้น เกษตรกรสามารถเลือกป้องกันกำจัดโรค แมลงและศัตรูข้าวได้หลายวิธีตามความเหมาะสม เช่น ไถพื้นที่ตาก

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 10
--	-----------------	----------------------------------	---------

- ดิน ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ต้านทานโรคหรือแมลง ใช้เมล็ดพันธุ์ในอัตราที่เหมาะสม
ปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อตัดชีพจักรของแมลงพาหะ มั่นตรวดดูแลแปลงนาอย่าง
สม่ำเสมอ และควรอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติเพื่อกำจัดหนูและแมลงศัตรูอื่นๆ
7. การตรวจตัดข้าวปน เกษตรกรควรตรวจแปลงนาพันธุ์ เพื่อถอนหรือตัดต้นข้าวพันธุ์
อื่นที่ปนมาในแปลงทิ้งไป ซึ่งจะทำให้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มีความบริสุทธิ์ทาง
สายพันธุ์โดยสามารถตรวจตัดต้นข้าวพันธุ์อื่นที่กลาย พันธุ์ 3 ครั้ง คือ
- ครั้งที่1 ระยะแตกกอ ตรวจดูลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของต้นข้าว เช่น
การแตกกอ ความสูง สีของลำต้นและใบ เป็นต้น ถ้ากอใดมีลักษณะผิดไปจาก
ลักษณะประจำพันธุ์ของข้าวที่เราปลูกให้ถอนทิ้งทั้งกอ
- ครั้งที่2 ระยะออกดอก ควรเดินตรวจดู ความสม่ำเสมอของการออกดอก ลักษณะของ
ดอก สี และขนาดของดอก เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียว่าตรงตามพันธุ์ที่ปลูกหรือไม่
ถ้าไม่ตรงให้ถอนกอข้าวทั้งกอทิ้งไป รวมถึงข้าวที่ออกดอกก่อนหรือหลังกอข้าวส่วนใหญ่
ออกดอกก็ให้ถอนทิ้งไปเช่นกัน
- ครั้งที่3 ระยะเมล็ดสุกแก่ ให้ตรวจดูลักษณะของรวง ความถี่ทางของระแนง รูปปร่างและ
สี ของเมล็ดข้าว ถ้าพบเมล็ดข้าวผิดไปจากลักษณะประจำพันธุ์ให้ถอนทิ้ง
8. การเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวหอมมะลิที่ดีและมีคุณภาพ เกษตรกรควร
ปฏิบัติดังนี้
- ควรระบายน้ำออกจากแปลงนา ก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 10 วัน เพื่อให้ข้าวสุก
แก่พร้อมกัน
 - ควรเก็บเกี่ยวข้าวหลังจากออกดอกแล้วประมาณ 30 -35 วัน ซึ่งเป็นระยะ
พลับพลึง เมล็ดข้าวในรวงเหลืองสุกประมาณ 3 ใน 4 ส่วนของรวง โดยสังเกต
ปลายรวงข้าวจะเหลืองที่โคนรวง มีเมล็ดสีเขียวประมาณ 10 -15 เมล็ด ข้าวที่
เก็บเกี่ยวในระยะนี้将有ความแข็งแรงสูงและถ้าเก็บเกี่ยวอย่างถูกวิธีจะเก็บไว้ได้
นาน
 - ต้องทำความสะอาดรถเกี่ยวข้าวหรือเครื่องนวด โดยข้าวที่เกี่ยวครั้งแรกให้แยก
ออก 2 กระสอบ จัดเป็นข้าวทั่วไป
 - นำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้จากการนวด ไปตากแดด 2 – 3 วัน บนวัสดุที่สะอาด
และแห้ง เช่น ผ้ามุ้ง เพื่อลดความชื้นให้เหลือประมาณ 15% โดยให้ความหนา
ของกองเมล็ดพันธุ์ข้าวประมาณ 5 เซนติเมตรและควรพลิกกลับเมล็ดพันธุ์ข้าว
วันละ 4 ครั้ง
9. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรควรมีการปฏิบัติในการเก็บรักษา
ข้าวเปลือกก่อนการจำหน่ายดังนี้
- ทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อคัดแยกสิ่งเจือปน เช่น เมล็ดลีบ เศษ
ฟาง และเมล็ดวัชพืช

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 11
--	-----------------	----------------------------------	---------

- เกษตรกรต้องบรรจุข้าวเปลือกในกระสอบที่โครงการจัดให้ตามระดับมาตรฐาน ได้แก่ 1.ข้าวอินทรีย์มาตรฐานคุณธรรม 2. ข้าวอินทรีย์ปรับเปลี่ยนสู่คุณธรรม 3. ข้าวอินทรีย์มาตรฐานสากล 4. ข้าวอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน
- โครงการจะรับซื้อข้าวเปลือกที่มีความชื้นไม่เกินความชื้น 15 %
- การจัดเก็บข้าวเปลือกของโครงการจะมีจุดจัดเก็บ 3 จุด คือ
นางข้าววัดป่าสวนธรรมร่วมใจ อำเภอปาดัง จังหวัดยโสธร
นางข้าวศูนย์ฯ บ้านหนองยอ ตำบลกำแมด อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
นางข้าวศูนย์ฯ บ้านโนนค้อทุ่ง อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

● การแปรรูปข้าว

1. เมื่อรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า พนักงานสีข้าวดำเนินการออกใบเบิกความเปลือกเพื่อสี
2. กรณีที่มีการสีข้าวระหว่างข้าวทั่วไปกับข้าวอินทรีย์ต้องดำเนินการล้างเครื่องสีข้าว โดยดำเนินการตามแบบฟอร์มการล้างเครื่องสีข้าว
3. เมื่อดำเนินการสีข้าวเสร็จให้ดำเนินการจัดทำใบรายงานการสีข้าว จากนั้นจัดทำรายงานสรุปการสีข้าว

เอกสาร : ใบเบิกความเปลือกเพื่อสี
แบบฟอร์มการล้างเครื่องสีข้าว
ใบรายงานการสีข้าว
รายงานสรุปการสีข้าว

4.3 กระบวนการซื้อ-ขาย

- หลังจากการเก็บเกี่ยว เกษตรกรนำมีผลผลิตไปขาย ให้กับโครงการฯ โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดและสต็อกข้าวต้องลงบันทึกการรับซื้อ โดยระบุชื่อเกษตรกร จำนวนกระสอบ และน้ำหนักรวม
- ในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับผลผลิต จะต้องเก็บผลผลิตดังกล่าวนั้นแยกไว้จนกว่า จะทำการเช็กกับเกษตรกรรายนั้นแล้ว และบอกให้ทราบว่าจะอนุญาตให้นำผลผลิตนั้นมาเก็บรวมกับผลผลิตอินทรีย์ได้หรือไม่
- โครงการฯ ดำเนินการออกใบเสร็จรับเงินให้เกษตรกร (ที่ระบุน้ำหนักผลผลิต ราคา)
- เกษตรกรต้องลงบันทึกการขายผลผลิต

4.4 การประเมินความเสี่ยงและการป้องกัน

ผู้ประสานงานโครงการของกลุ่ม จะวางแผนการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิตอินทรีย์ในระดับฟาร์ม ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่ม ในกรณีต่อไปนี้

- ประเมินความเสี่ยงครั้งแรก เมื่อเริ่มโครงการ

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 12
--	-----------------	----------------------------------	---------

- ประเมินความเสี่ยงเมื่อรับสมาชิกใหม่
- ประเมินความเสี่ยงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง เช่น การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ผลิต เป็นต้น

การประเมินความเสี่ยงจะดำเนินการโดยผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ของกลุ่ม โดยใช้แบบประเมินความเสี่ยงในพื้นที่ปลูก แบบประเมินความเสี่ยงในขั้นตอนการรับซื้อ การเก็บรักษา การขนส่ง และการแปรรูป

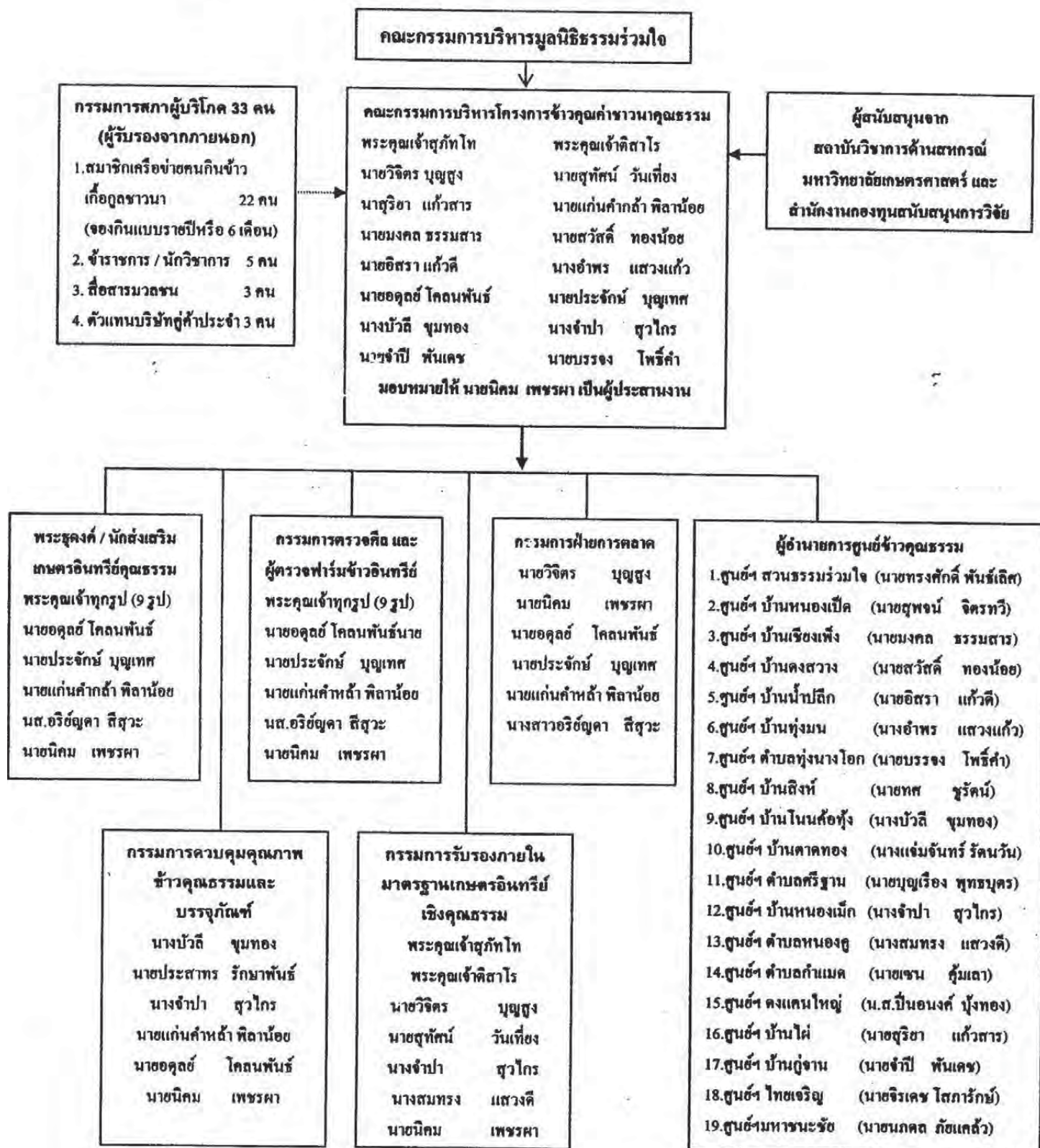
จากนั้นผู้ประสานงานโครงการจะสรุปความเสี่ยงหลักที่เป็นจุดวิกฤติในการควบคุม และพิจารณาหามาตรการป้องกันที่เหมาะสมแจ้งให้สมาชิกทุกรายทราบ เพื่อนำมาตรการไปดำเนินการต่อไป

เอกสาร : แบบประเมินความเสี่ยงในพื้นที่ปลูก

แบบประเมินความเสี่ยงในขั้นตอนการรับซื้อ การเก็บรักษา การขนส่ง และการแปรรูป

บทที่ 5 องค์การ

5.1 แผนภูมิการบริหารเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม

จากผังโครงสร้างข้างต้น กลุ่มได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลไว้ดังนี้

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 14
--	-----------------	----------------------------------	---------

5.1.1 ประธานคณะกรรมการบริหารโครงการข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม

- ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกปฏิบัติตาม นโยบาย แนวทาง คู่มือ แผนปฏิบัติงาน มาตรฐาน และกฎระเบียบของกลุ่ม
- ควบคุมสมาชิกให้การผลิตเป็นไปตามมาตรฐานและกฎระเบียบที่กลุ่มกำหนด
- อนุมัติคู่มือระบบการจัดการควบคุมภายในและคู่มือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม

5.1.2 คณะกรรมการบริหารโครงการข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม

- รับผิดชอบการดำเนินงานของโครงการทั้งหมด
- เป็นตัวแทนกลุ่มในการประสานงานระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับหน่วยงานอื่นๆ และประสานงานภายในกลุ่ม
- กำกับติดตามและมีมติให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างเรียบร้อย
- ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจติดตาม ควบคุมคุณธรรมของโครงการ
- ทำหน้าที่ติดต่อหาตลาดเพื่อส่งผลผลิตข้าวออกสู่ตลาด
- อย่างมีคุณธรรม และทำหน้าที่คุมสต็อกข้าว
- เสนอข้อคิดเห็น รวบรวมปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตพืชอินทรีย์
- กำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของสมาชิกภายในกลุ่ม
- ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่สมาชิกภายในกลุ่ม
- ดำเนินการทบทวนคู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน คู่มือมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ และแบบฟอร์มต่างๆ
- ดำเนินงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธาน

5.1.3 เภรัญญิก

- ดูแลและจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
- ควบคุม จัดเก็บและรักษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเงิน
- ดำเนินงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธาน

5.1.4 ผู้ประสานงานโครงการ

- บริหารจัดการและให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านระบบควบคุมภายใน การตรวจฟาร์มภายใน และจัดเก็บเอกสารและบันทึกที่เกี่ยวข้อง
- ติดต่อประสานงานด้านระบบการควบคุมภายในของกลุ่ม และการตรวจสอบภายในกลุ่ม และประสานงานองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเกษตรอินทรีย์ และหน่วยรับรองจากภายนอก
- จัดทำ ทบทวนคู่มือระบบการจัดการควบคุมภายในและคู่มือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม
- คัดเลือกเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม กำหนดสถานะการปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภายใน

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 15
--	-----------------	----------------------------------	---------

- จัดทำทะเบียนรายชื่อเกษตรกร จัดทำแผนที่แปลงของสมาชิก และพิจารณากรณีพบการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานและกฎระเบียบของกลุ่ม รวมทั้งระบุสถานะเกษตรกรที่ได้รับการลงโทษ
- วางแผนการประเมินความเสี่ยงครั้งแรก เมื่อรับสมาชิกใหม่ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยง รวมทั้งสรุปความเสี่ยงหลักที่เป็นจุดวิกฤติในการควบคุม และพิจารณาหามาตรการป้องกันที่เหมาะสม
- ประสานงานในการจัดการฝึกอบรมภายในกลุ่ม
- ส่งเสริมจิตสำนึกของสมาชิกในการปฏิบัติตามมาตรฐานและกฎระเบียบของกลุ่ม
- รายงานผลการดำเนินงานด้านระบบการควบคุมภายในของกลุ่มต่อประธานกลุ่ม
- ดัดสินให้การรับรองสมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม และตัดสินการรับรองสมาชิกแต่ละรายจากผลการตรวจฟาร์ม
- ดำเนินงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธาน

5.1.5 ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์

- ดำเนินการตรวจสอบฟาร์มอย่างน้อยปีละครั้ง และดำเนินการตรวจเยี่ยมฟาร์มก่อนรับสมาชิกใหม่
- บันทึกการตรวจสอบ และรายงานผลความไม่สอดคล้องจากการตรวจสอบการทำงานของเกษตรกรต่อคณะกรรมการรับรองภายใน
- ติดต่อประสานกับผู้ประสานงานโครงการ
- ดำเนินงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธาน

5.1.6 เจ้าหน้าที่ฝ่ายตลาด และสต็อกข้าว

- รวบรวม ตรวจสอบผลผลิต ของเกษตรกร
- ดำเนินงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่ม

5.1.7 เจ้าหน้าที่แปรรูป

- ดำเนินการแปรรูปผลผลิตตามคำสั่งที่ได้รับ
- ดำเนินงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่ม

5.1.8 คณะกรรมการรับรองภายใน

- ดัดสินให้การรับรองสมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม และตัดสินการรับรองสมาชิกแต่ละรายจากผลการตรวจฟาร์ม
- ดัดสินลงโทษสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์หรือระบบควบคุมภายใน
- ดำเนินงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธาน

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	บททวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 16
--	-----------------	----------------------------------	---------

5.1.9 สมาชิกเกษตรกรในกลุ่ม

- ดำเนินการผลิต และปฏิบัติตามตามวิธีการ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ คู่มือและกฎระเบียบของกลุ่ม
- บันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานและกิจกรรมต่างๆในฟาร์มและจัดเก็บบันทึกไว้เพื่อการตรวจสอบ
- รายงานความบกพร่องต่างๆ ที่มีผลต่อความไม่ปลอดภัยของผลผลิต และความไม่สอดคล้องกับวิธีการ มาตรฐานและกฎระเบียบของกลุ่ม
- ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบภายในในกลุ่มหรือการตรวจสอบโดยหน่วยรับรองภายนอก
- ดำเนินงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่ม

5.2 คุณสมบัติของบุคลากรตำแหน่งต่าง ๆ ภายในกลุ่ม

5.2.1 ประธานคณะกรรมการ

1. ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่ม
2. มีความคุ้นเคยกับลักษณะการผลิตทางการเกษตร การจัดการปัจจัยการผลิตและระบบนิเวศในพื้นที่นั้น
3. มีความเข้าใจในหลักการเกษตรอินทรีย์ คู่มือ มาตรฐานและกฎระเบียบภายในกลุ่ม

5.2.2 คณะกรรมการ

1. ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่ม
2. มีความคุ้นเคยกับลักษณะการผลิตทางการเกษตร การจัดการปัจจัยการผลิตและระบบนิเวศในพื้นที่นั้น
3. มีความเข้าใจในหลักการเกษตรอินทรีย์ คู่มือ มาตรฐานและกฎระเบียบภายในกลุ่ม

5.2.3 เลขานุการ

1. ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่ม
2. พูดภาษาท้องถิ่นได้คล่อง อ่านและเขียนได้

5.2.4 เจ้าหน้าที่ฝ่ายตลาดและสต็อกข้าว

- 1 ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่ม
- 2 พูดภาษาท้องถิ่นได้คล่อง อ่านและเขียนได้

5.2.1 เจ้าหน้าที่แปรรูป

- 1 ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่ม
- 2 พูดภาษาท้องถิ่นได้คล่อง อ่านและเขียนได้

5.2.1 คณะกรรมการรับรองภายใน

- 1 พูดภาษาท้องถิ่นได้คล่อง อ่านและเขียนได้
- 2 มีความเข้าใจในหลักการเกษตรอินทรีย์ คู่มือ มาตรฐานและกฎระเบียบภายในกลุ่ม
- 3 มีความละเอียดรอบคอบ ดัดสินใจบนหลักฐานที่พบ มีเหตุมีผลและยุติธรรม

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 17
--	-----------------	----------------------------------	---------

- 4 มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของเกษตรกร
- 5 ต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจมีผลกระทบต่องาน

5.2.1 ผู้ประสานงานโครงการ

1. พุฒภาษาท้องถิ่นได้คล่อง อ่านและเขียนได้
2. มีความคุ้นเคยกับลักษณะการผลิตทางการเกษตร การจัดการปัจจัยการผลิตและระบบนิเวศในพื้นที่นั้น
3. มีความเข้าใจในหลักการเกษตรอินทรีย์ คู่มือ มาตรฐานและกฎระเบียบภายในกลุ่ม
4. มีความรู้เกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในกลุ่ม ระบบเอกสาร การตรวจฟาร์มและกระบวนการรับรองเกษตรอินทรีย์
5. ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจมีผลกระทบต่องาน

5.2.2 ผู้ตรวจฟาร์มชาวอินทรีย์

1. พุฒภาษาท้องถิ่นได้คล่อง อ่านและเขียนได้
2. มีความคุ้นเคยกับลักษณะการผลิตทางการเกษตร การจัดการปัจจัยการผลิตและระบบนิเวศในพื้นที่นั้น
3. มีความเข้าใจในหลักการเกษตรอินทรีย์ คู่มือ มาตรฐานและกฎระเบียบภายในกลุ่ม
4. มีความเข้าใจในขั้นตอนการตรวจระบบการควบคุมภายในและการตรวจฟาร์ม
5. มีความละเอียดรอบคอบ ดัดสันใจบนหลักฐานที่พบ มีเหตุมีผลและยุติธรรม
6. มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของเกษตรกร
7. ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจมีผลกระทบต่องาน

5.3 การจุดประสงค์ส่งเสริมคุณธรรมและตรวจสอบ

โครงการฯ จะร่วมกันจัดกิจกรรมสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับผู้สมัครและสมาชิกของบุญหนุนเกื้อซึ่งผู้สมัครและสมาชิกจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

• การฝึกอบรมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

โครงการฯ จะจัดให้มีการฝึกอบรมเรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้กับผู้สมัครและสมาชิกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือตามความจำเป็นโดยการอบรมจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์, มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์หรือ มกท.) มาตรฐาน Bioswiss และ Krave ในเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของสมาชิก และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในการจัดทำเอกสารฟาร์ม

• การฝึกอบรมเทคนิคเกษตรอินทรีย์ (โรงเรียนชาวนาคณธรรม, การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม)

โครงการฯ จะจัดให้มีการอบรมเทคนิคเกษตรอินทรีย์ในเรื่องที่สำคัญต่อไปนี้

1. การปรับปรุงบำรุงดินในระบบเกษตรอินทรีย์
2. การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมัก

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 18
--	-----------------	----------------------------------	---------

3. การวางแผนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมัก น้ำสกัดชีวภาพ)
4. การป้องกันการกำจัดศัตรูพืชแบบเกษตรอินทรีย์
5. การคัดเมล็ดพันธุ์ข้าวปน
6. การปรับปรุงพันธุ์ข้าวด้วยวิธีผสมเกสร
7. การจัดการ ก่อน – หลัง การเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้ความชื้นตามที่กำหนด ฯลฯ

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	บททวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 19
--	-----------------	----------------------------------	---------

บทที่ 6. การบริหารจัดการฟาร์ม

6.1 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

6.1.1 เกษตรกรรายที่ต้องการเข้าร่วมเป็นผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของโครงการ สามารถสอบถามรายละเอียดได้จากคณะกรรมการ ผู้ประสานงานโครงการ นักเสริมเกษตรอินทรีย์ ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ โดยเกษตรกรจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- จะต้องเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่การผลิตอยู่ในเขตจังหวัดยโสธร อำนาจเจริญ มุกดาหาร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ
- ต้องเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโครงการฯ จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- ต้องมีแผนในการปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรให้มีการปลูกพืชอย่างหลากหลาย หรือผสมผสานตั้งแต่ปีแรกที่เข้าสู่การเป็นสมาชิก
- เป็นที่ยอมรับของชุมชน

6.1.2 ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์จะดำเนินการตรวจประเมินฟาร์มเพื่อพิจารณาความเสี่ยงของเกษตรกรที่จะเข้าร่วมกลุ่ม โดยใช้แบบประเมินความเสี่ยงในระดับฟาร์ม และพิจารณาตัดสินว่าเกษตรกรดังกล่าวสามารถที่จะรับเข้าเป็นสมาชิกได้หรือไม่

ทั้งนี้ ต้องมั่นใจว่าผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ที่ได้รับมอบหมายผ่านการฝึกอบรม และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจมีผลกระทบต่อกัน เช่น ไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด โดยตรงกับผู้รับการตรวจ หรือความสัมพันธ์อื่นๆ ระหว่างผู้ตรวจและผู้สมัคร ที่อาจทำให้ผู้ตรวจมีอคติทั้งทางบวกและทางลบต่อผู้สมัคร โดยหากผลการตรวจ พบอุปสรรคใดๆ ก็ให้พิจารณาแนวทางการแก้ไขปรับปรุง ซึ่งอาจเป็นการให้การอบรม หรือด้วยวิธีอื่นๆ ได้

6.1.3 ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์แจ้งผลการพิจารณาให้แก่เกษตรกร แต่หากผลการพิจารณา หรือการแก้ไขปัญหามา ไม่พบประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตแบบอินทรีย์ ให้พิจารณา รับเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกใหม่

6.1.4 นักส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จะช่วยเกษตรกรในการจัดทำสัญญาข้อตกลง ประวัติฟาร์ม แผนการผลิต แผนที่รวมของสมาชิก แผนผังฟาร์ม พร้อมออกรหัสสมาชิก จากนั้นเพิ่มรายชื่อเข้าไปในทะเบียนรายชื่อเกษตรกร จากนั้นจัดส่งเอกสารและบันทึกที่จัดทำทั้งหมดให้แก่ผู้ประสานงานโครงการเพื่อทวนสอบความถูกต้อง ได้แก่ การลงนามในเอกสารสัญญาข้อตกลง, ประวัติฟาร์มและแผนการผลิต, แผนผังฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร, รายละเอียดพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ของแต่ละแปลง และให้เก็บเงินค่าสมัคร ในอัตราที่โครงการกำหนดและออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้สมัครไว้เป็นหลักฐาน

6.1.5 นักส่งเสริมเกษตรอินทรีย์กำหนดสถานะการปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ภายใน และจัดเก็บเอกสารของสมาชิกทั้งหมดไว้

รหัสสมาชิก (ตัวอักษรบอกสถานะ ตัวเลขบอกจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ปี พ.ศ. ที่สมัคร ลำดับการสมัคร) เช่น รหัส อมค-1221-50-01 มีความหมายอมค = อินทรีย์มาตรฐาน

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 20
--	-----------------	----------------------------------	---------

คุณธรรม 1 = จังหวัดยโสธร 2 = อำเภอเมือง 2 = ตำบลหนองเปิด 1 = หมู่ที่ 1 50 = ปีที่
สมัครเข้าร่วมโครงการคือพ.ศ.2550 และ 01 = ลำดับที่สมัคร

- 6.1.6 ในการต่ออายุใบสมัครประจำปีให้กรอกแบบฟอร์มแผนการผลิต เว้นแต่สมาชิกที่สัญญา
หมดอายุ (ให้กรอกเอกสารสัญญาข้อตกลง) และประวัติฟาร์ม (กรณีที่มีการ
เปลี่ยนแปลงการถือครองพื้นที่)
- 6.1.7 หลังจากเกษตรกรได้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ผู้ประสานงานโครงการดำเนินการมอบ
คู่มือมาตรฐานด้านการผลิตพืชอินทรีย์ คู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน และแบบ
บันทึกให้แก่เกษตรกร

เอกสาร : แบบประเมินความเสี่ยงในระดับฟาร์ม
ประวัติฟาร์ม
ทะเบียนรายชื่อเกษตรกร
สัญญาข้อตกลงระหว่างกลุ่มกับสมาชิก
คู่มือมาตรฐานด้านการผลิตพืชอินทรีย์
แบบบันทึกเกษตรกร

6.2 ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกรแต่ละราย

เกษตรกรต้องให้ข้อมูลเบื้องต้นของการจัดฟาร์ม ซึ่งแสดงรายละเอียดในประวัติฟาร์ม

6.3 ระเบียบและวิธีการปฏิบัติของเกษตรกรระยะปรับเปลี่ยน

เมื่อได้เข้าเป็นสมาชิกแล้ว จะต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างน้อย 1 ปี สำหรับพืชล้มลุก ซึ่ง
นับตั้งแต่การเตรียมแปลงจนกระทั่งได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์จากหน่วยรับรอง
ยกเว้น กรณีสมาชิกใหม่ที่ได้รับการรับรองจากหน่วยรับรองเกษตรอินทรีย์มาแล้ว และใบรับรองยังไม่
หมดอายุ สามารถส่งเอกสารให้ผู้ประสานงานโครงการพิจารณาและสามารถยกเว้นระยะ
ปรับเปลี่ยนได้

6.4 การตรวจประเมินภายใน และกระบวนการรับรองภายใน

6.4.1 การวางแผนการตรวจประเมินภายใน

- ผู้ประสานงานโครงการวางแผนการตรวจประเมินฟาร์มภายใน โดยดำเนินการตรวจ
อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง แต่อาจมีการตรวจพิเศษเพิ่มเติม ได้ทั้งนี้ ระยะเวลาการตรวจ
จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของ ระบบการผลิต และระยะเวลาของวงจร
การผลิต
- ผู้ตรวจจะต้องผ่านการฝึกอบรมจากโครงการ ฯ หรือจากหน่วยงานอื่นที่โครงการฯ
ยอมรับ เช่น มกท. เป็นต้น และได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการบริหาร
โครงการ เป็นผู้ตรวจฟาร์มภายในโครงการฯ

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 21
--	-----------------	----------------------------------	---------

- การวางแผนตรวจประเมินจะมีทั้งแบบแจ้งให้ทราบล่วงหน้าและการตรวจประเมินแบบไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า เพื่อให้การตรวจสอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ตรวจฟาร์มที่ได้รับมอบหมายจะแจ้งแผนการตรวจประเมินให้ผู้รับการตรวจทราบ ยกเว้นกรณีการตรวจประเมินแบบไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า จะมีการแจ้งเฉพาะผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์เท่านั้น
- เกษตรกรทุกรายจะได้รับการตรวจสอบ โดยผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณสมบัติตามที่กลุ่มกำหนด โดยผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ต้องไม่ตรวจฟาร์มของตนเองและครอบครัว รวมทั้งฟาร์มอื่นๆ ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

6.4.2 การตรวจประเมินฟาร์ม และการรายงานผลการตรวจ

- ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ ดำเนินการจัดเตรียมแบบฟอร์มต่างๆ ที่ใช้ในการตรวจ ได้แก่ รายการการตรวจฟาร์มภายใน และขอข้อมูลของผู้สมัครและสำเนาเอกสารการสมัครต่างๆ รวมถึงแฟ้มข้อมูลต่างๆของผู้สมัครรายการการตรวจประเมินครั้งก่อนจากผู้ประสานงานโครงการ

จากนั้น ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์เดินทางไปฟาร์มภายใน 30 วัน หลังจากที่ได้รับมอบหมายงานตรวจ แจ้งการตรวจให้แก่เกษตรกร และดำเนินการตรวจฟาร์ม และแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ไม่มีการผลิตและ หรือมีการผลิตพืชประเภทอื่นแต่ไม่ต้องการรับรองผลผลิตปีละ 1 ครั้ง การจัดเก็บปัจจัยการผลิต การเก็บจับและการจัดการหลังการจับ และจัดเก็บผลิตผล ซึ่งตรวจสอบได้จากการดำเนินการจริงในพื้นที่และจากบันทึกของเกษตรกร

- การตรวจประเมินจะดำเนินการโดยการสังเกต การตรวจเอกสารและบันทึก การสัมภาษณ์ หรือการให้สาธิตให้ดู และตรวจประเมินโดยเทียบตามมาตรฐาน คู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน คู่มือมาตรฐานด้านการผลิตพืชอินทรีย์ และกฎระเบียบของกลุ่มเป็นหลัก รวมทั้งจะติดตามผลดำเนินการกับข้อบกพร่องที่พบจากการตรวจครั้งก่อน
- ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์จะบันทึกสิ่งที่พบและข้อบกพร่อง (ถ้ามี) รวมทั้งสรุปผลการตรวจในรายการการตรวจฟาร์มภายใน โดยจะชี้แจงผลการตรวจประเมินให้ผู้รับการตรวจลงนามรับทราบทุกครั้ง ซึ่งผู้รับการตรวจประเมินจะต้องให้ความร่วมมือในการตรวจและให้ข้อมูลที่เป็นจริงโดยไม่ปิดบัง

กรณีที่ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์พบการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานภายใน ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ต้องชี้แจงและอธิบายมาตรการการแก้ไขที่จำเป็นให้เกษตรกรทราบ และให้ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ติดตามการแก้ไขในการตรวจครั้งต่อไป

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 22
--	-----------------	----------------------------------	---------

แต่หากพบข้อบกพร่องรุนแรงที่มีผลกระทบต่อความเป็นอินทรีย์ให้ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์รายงานข้อบกพร่องแก่กรรมการรับรองภายในทันที เพื่อดัดสินใจกำหนดมาตรการลงโทษ ตามรายละเอียดในข้อ 6.5

เมื่อการตรวจประเมินสิ้นสุด ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์รวบรวมบันทึกทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบให้กรรมการรับรองภายใน ภายใน 15 วันหลังการตรวจแล้วเสร็จ

6.4.3 กระบวนการรับรองภายใน

- เมื่อการตรวจฟาร์มภายในของกลุ่มจบสิ้นลง ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ รวบรวมรายงานผลเสนอกรรมการรับรองภายในพิจารณาผลการตรวจ และตัดสินใจการรับรองสมาชิกแต่ละรายภายใน 30 วัน หลังได้รับรายงานผลการตรวจฟาร์ม
- กรรมการและ เจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับผู้สมัครที่อยู่ระหว่างพิจารณารับรองเกษตรอินทรีย์จะต้องงดออกเสียง หรือไม่เข้าร่วมประชุมในช่วงดังกล่าว
- ในกรณีที่มีการมอบหมายให้ผู้อื่นหนึ่งเป็นผู้พิจารณารับรองการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร ผู้พิจารณานั้นจะต้องไม่ใช่คนเดียวเท่ากับผู้ที่ได้ทำหน้าที่ตรวจฟาร์มที่กำลังพิจารณาในครั้งนั้นๆ
- เงื่อนไขในการรับรองประกอบด้วย
 1. ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจและกำหนดให้มีการตรวจฟาร์มใหม่บางส่วนหรือทั้งหมด
 2. มีข้อมูลเพียงพอแต่ไม่รับรองมาตรฐาน เนื่องจากผู้สมัครไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือระเบียบของโครงการฯ
 3. มีข้อมูลเพียงพอ และรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร
 4. มีข้อมูลเพียงพอและรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร แต่มีข้อกำหนดที่เป็นเงื่อนไข หรือข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงการผลิตในบางเรื่อง
- ผู้ประสานงานโครงการจัดทำทะเบียนรายชื่อเกษตรกร โดยระบุสถานะของเกษตรกร โดยเกษตรกรที่ปฏิบัติตามมาตรฐานจะถูกลงรายชื่อพร้อมกับสถานะของตน (อินทรีย์หรือปรับเปลี่ยน) สำหรับเกษตรกรที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจะถูกลงชื่อว่าถูกลงโทษ
- ในกรณีที่สมาชิกที่ผ่านรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มาแล้ว 2 ปีขึ้นไป ถ้ามีการละเมิดมาตรฐานไม่มีสิทธิสมัครเกษตรอินทรีย์ (เพื่อขายผลผลิต) อีก ต้องเว้นระยะ

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 23
--	-----------------	----------------------------------	---------

ไปอีก 2 ปี แต่ในช่วงที่ไม่ได้สมัครเกษตรอินทรีย์กับทางโครงการจะต้องทำเกษตรอินทรีย์ต่อเนื่อง และมีการตรวจสอบจากทางโครงการฯ ในปีที่ 3 จึงจะสามารถสมัครเกษตรอินทรีย์ โดยสมัครใหม่เป็นระยะปรับเปลี่ยน (เพื่อขยายผลผลิต) แต่ในกรณีที่สมาชิกเริ่มสมัครแต่ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน คือละเมิดมาตรฐานในปีแรกที่สมัคร ปีต่อไปสามารถสมัครใหม่ได้

เอกสาร : ทะเบียนรายชื่อเกษตรกร
แผนการตรวจฟาร์มภายใน
รายงานการตรวจฟาร์มภายใน

6.5 บทลงโทษ

กรณีที่ตรวจพบการละเมิดมาตรฐานให้กรรมการกลุ่ม กำหนดบทลงโทษสมาชิกที่ละเมิดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และคู่มือการจัดการระบบควบคุมภายใน โดยบทลงโทษสมาชิกที่ละเมิดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประกอบด้วย

1. การดักเตือน กรณีเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน และกฎระเบียบของกลุ่ม แต่ไม่มีผลกระทบที่ทำให้ผลผลิตสูญเสียความเป็นอินทรีย์ เช่น ไม่ยอมเขียนบันทึกการให้อาหาร

การดำเนินการ เกษตรกรที่ถูกเตือนจะต้องดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องที่พบให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กลุ่มกำหนด

ทั้งนี้ ประธานกลุ่มจะเป็นผู้แจ้งเตือนเกษตรกรและบันทึกรายละเอียดของการดักเตือนไว้ในทะเบียนรายชื่อเกษตรกร

2. การระงับการขายผลผลิตในนามกลุ่ม จะดำเนินการในกรณีที่

- เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน และกฎระเบียบของกลุ่ม ซึ่งมีผลให้ผลผลิตสูญเสียความเป็นอินทรีย์
- เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน และกฎระเบียบของกลุ่มและไม่ดำเนินการแก้ไขหลังจากได้รับการเตือนโดยกลุ่มแล้ว
- เกษตรกรหยุดการผลิตผลแบบอินทรีย์ชั่วคราว

การดำเนินการ ประธานกลุ่มพิจารณากำหนดระยะเวลาในการระงับการขายผลผลิตในนามกลุ่ม ซึ่งเกษตรกรจะไม่มีสิทธิขายผลิตผลอินทรีย์ในนามของกลุ่มในช่วงเวลาดังกล่าว

ทั้งนี้ ประธานกลุ่มจะแจ้งผลการพิจารณาแก่เกษตรกรและบันทึกรายละเอียดของระงับการขายผลผลิตในนามกลุ่มไว้ในทะเบียนรายชื่อเกษตรกร

จากนั้น ฟาร์มของเกษตรกรต้องเริ่มต้นระยะปรับเปลี่ยนใหม่อีกครั้ง และต้องแยกผลิตผลจากแปลงที่ถูกระงับการขายผลผลิตในนามกลุ่ม เพื่อป้องกันไม่มีการปะปน

คู่มือการประกันคุณภาพ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เชิงคุณธรรม	ทบทวนครั้งที่ 1	วันที่ประกาศใช้ 7 มกราคม 2555	หน้า 24
--	-----------------	----------------------------------	---------

กัน จนกว่าจะได้รับการตรวจสอบจากผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์ได้พิจารณาว่า การแก้ไขหรือการดำเนินการเป็นที่น่าพอใจ

● การให้ออกจากสมาชิกกลุ่ม จะดำเนินการในกรณีนี้

- เกษตรกรไม่สามารถแก้ไข หรือปฏิเสธที่จะทำการแก้ไขข้อบกพร่องที่พบภายในระยะเวลาที่กำหนด หลังจากการระงับการขายผลผลิตในนามกลุ่ม
- เกษตรกรที่เป็นสมาชิกขอถอนตัวจากการเป็นสมาชิก หรือเลิกดำเนินการผลิตเป็นระยะเวลานาน

การดำเนินการ ประธานกลุ่มพิจารณาและทำการยกเลิกสมาชิกภาพ โดยตัดรายชื่อออกจากทะเบียนรายชื่อสมาชิก และยกเลิกการรับซื้อผลผลิตในนามของกลุ่ม

ทั้งนี้ ประธานกลุ่มจะแจ้งผลการพิจารณาแก่เกษตรกรและบันทึกรายละเอียดของการยกเลิกหรือเพิกถอนการเป็นสมาชิกของเกษตรกร ไว้ในทะเบียนรายชื่อเกษตรกร

6.6 การอุทธรณ์

- ในกรณีที่ผู้สมัครหรือสมาชิกไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของกรรมการผู้สมัครหรือสมาชิกสามารถอุทธรณ์ได้กับโครงการฯ โดยแจ้งกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์หรือต่อคณะกรรมการรับรองภายในโครงการภายใน 15 วัน นับจากวันรับแจ้งผลการพิจารณา
- ให้นักส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บันทึกคำอุทธรณ์ แล้วแจ้งต่อผู้รับผิดชอบโครงการฯ เพื่อเรียกประชุมกรรมการรับรองภายใน ภายใน 15 วันหลังจากได้รับคำอุทธรณ์
- ในระหว่างการอุทธรณ์ให้ถือว่าผลการรับรองครั้งล่าสุดยังมีผลบังคับใช้อยู่
- กรรมการรับรองภายในอาจยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการพิจารณารับรองใหม่ได้ และให้แจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ให้ทราบอีกที

6.7 การประมาณการผลผลิต

ผู้ตรวจฟาร์มข้าวอินทรีย์จะดำเนินการประมาณการผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ก่อนการดำเนินการเก็บเกี่ยว และบันทึกข้อมูลการประมาณการผลผลิตในทะเบียนรายชื่อเกษตรกร จากนั้นรวบรวมข้อมูลส่งผู้ประสานงานโครงการฯ เพื่อใช้ข้อมูลประมาณการผลผลิตตรวจสอบในขั้นตอนการรับซื้อผลผลิต

เอกสาร : ทะเบียนรายชื่อเกษตรกร